

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 511 de l'11/11 al 24/11 de 2020 2,5 €

Futbol, càmeres i accions

La retransmissió a través de plataformes audiovisuals és la principal font d'ingressos que sosté el futbol d'elit, controlat per inversionistes de procedència cada cop més global

pàg. 4-11

Directa

periodisme cooperatiu
per la transformació social

EDITA
La Directa SCCL
Riera d'Escuder, 38, Nau 1, Planta 1
08028 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no racista, no sexista i no androcèntric. La DIRECTA no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

- QUI SOM?**
A fons
Jesús Rodríguez
Miralls
Gemma Garcia | miralls@directa.cat
Cruïlla
Laia Mas i Guille Larios | cruïlla@directa.cat
Impressions
Laia Alsina, Ekaitz Garate i Albert Alexandre | impressions@directa.cat
Roda el món
Oriol Andrés i Joan Mas | internacional@directa.cat
Expressions
Elena G. Ruiz i Eloi Latorre | expressions@directa.cat
La indirecta
Àlex Romaguera i Mariana Cantero
L'espina
Carlos Villafranca | espina@directa.cat
Fotografia
Víctor Serri | fotografia@directa.cat
Il·lustració
Roser Pineda i Esther Aguilà | il.lustracio@directa.cat
Correcció
Èlia Olivan | correcio@directa.cat
Edició
Jesús Rodríguez | edicio@directa.cat
Disseny gràfic i compaginació
Pau Fabregat | disseny@directa.cat
Projecte gràfic
Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
Coordinació web
Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente
Coordinació País Valencià
Ester Fayos | paisvalencia@directa.cat
Audiovisuals
Marta Pérez | audiovisuals@directa.cat
Administració i subscripcions
Ester Mora | administracio@directa.cat
Difusió
Estel·la Marcos | directa@directa.cat
Publicitat i distribució
Irene Selvaggi | publicitat@directa.cat
Gestió web
Talaïos Koop.

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL·LABORADORS:
Osona ('El Setembre'), Lluçanès ('La Rella'), Maresme, el Camp, Terres de Ponent, Castelló, València, les Illes i Catalunya Nord.
El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahötsa, Soberania Alimentaria i AralInfo.

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
Redacció València paisvalencia@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: BERNAT VELO

SUMARI

A FONS

4-11

El negoci del futbol televisat
La imatge dels estadiis buits durant els partits de després del confinament ja és icona d'una nova etapa d'aquest esport. El negoci que està en joc, però, no és a les grades, sinó que se centra en un 80% en els drets d'emissió televisada. Un reportatge de Giuseppe Savino, Eloi Latorre i Lluís Pascual. Infografia de Maria Conill i foto de Lucas Guerra.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Ahozta Zelaia
El periodista i criminòleg ens fa conèixer millor les bambolines del poder al País Basc: silencioses portes giratòries entre l'oligarquia econòmica i el sector negocis del PNV. Amb preguntes de Carles Masià i fotografies de Xavi Bosch.

IMPRESSIONS

16-18

Vigilància massiva post-COVID
Nora Miralles, Felipe Daza i Carlos Díaz analitzen les tecnologies de control social. Il·lustració de JAZs.
Nova masculinitat hegemònica
Article de l'activista feminista Gemma Tadeo. Il·lustració d'Anna Gran.

CRUÏLLA

19-21

Supermercats cooperatius
El repte de popularitzar el consum conscient augmentant l'abast dels productes ecològics. Una alternativa a les grans cadenes de distribució que capitalitzen l'etiqueta *bio*. Carles Masià ens apropa projectes de Manresa, Alacant, Granollers, Reus o Sants.

RODA EL MÓN

22-26

Megaprojectes a Mèxic
Els pobles originaris i entitats ecologistes en denuncien els impactes. Un reportatge de Nacho Ibáñez.
Fràgil alto el foc a Líbia
Un article de Marc Español sobre l'acord de pau signat a Ginebra.

EXPRESSIONS

27-31

Sobreviure a Netflix
Un reportatge de Paula Lara Ferré sobre el futur de les sales de cinema. Foto d'obertura de Víctor Serri.
L'oxigen
Relat de Laura G. Ortensi amb il·lustració de Thalia Lavaill.

INDIRECTA

32

Entrevista a Ricard Valentí
L'actual president de l'Associació de Joves Gitanos de Gràcia explica que l'antigitanisme és el primer prejudici de l'Estat espanyol, un estigma que es remunta a la Gran Batuda del rei Ferran VI l'any 1749. Una conversa amb Clara Macau i foto d'Adriana Pimentel.

Més que mil paraules

VICTOR SERRI @_ittos_ | Unes 4.000 persones es van manifestar pel centre de Barcelona el 31 d'octubre sota el lema "No més desnonaments". Activistes de nombroses entitats pel dret a l'habitatge i membres de la recentment desallotjada Casa Buenos Aires van exigir l'aturada generalitzada dels desnonaments mentre es mantinguin les restriccions del toc de queda.

Comunitat Directacoop

Posem el focus en l'emergència climàtica

Anna Celma | @Acelmamelerero

Quan comença a fer olor de castanyes torrades, el cooperativisme català sap que s'acosta una data assenyalada. Des de fa anys, la Fira de l'Economia Solidària de Catalunya se celebra a finals d'octubre.enguany, però, no hem anat a la Fabra i Coats de Barcelona amb la furgoneta carregada fins dalt de Directes, bosses i samarretes. I és que, en el context de la COVID-19, enguany no és possible celebrar la IX FESC presencialment. En lloc d'un cap de setmana de voràgine, amb desenes d'activitats condensades en menys de 72 hores, la pandèmia ha fet reformular la cita anual emblemàtica de l'economia social i solidària per recrear l'esperit de la fira en format digital. Es podrà accedir a fesc.xes.cat per visitar les expositores i donar una ullada als seus productes o serveis. S'ha preparat un calendari de xerrades, tallers, formacions, concerts i debats que es podran seguir al portal web. El tret de sortida va ser el 23 d'octubre i continuarà fins al 22 de novembre. Des de la DIRECTA hi organitzem la taula

rodona "Del bosc al món: periodisme i emergència climàtica", el dilluns 16 de novembre a les set de la tarda. Malgrat que l'atenció mediàtica actualment se centra en la pandèmia, és més important que mai explicar les arrels profundes i sistèmiques que contextualitzen la crisi actual i, en especial, l'emergència climàtica. Per parlar-ne, hem convidat mitjans que fa anys que aborden la temàtica, com són *La Marea* i la revista *Soberanía Alimentaria*. També hi participarà una comunicadora social del poble nasa colombià, que aportarà la veu comunitària des de l'Abya Yala. I finalment, dues companyes de la DIRECTA explicaran lluites mediambientals a Catalunya i el País Valencià i moderaran l'acte amb mirada local-global. Tot plegat per reflexionar sobre la sostenibilitat de la vida i quin paper juguen els mitjans de comunicació a l'hora d'abordar l'emergència climàtica. Es fiscalitzen prou els grans poders que es lucren espoliant el planeta? Donem veu i cobertura a les defensores dels territoris? Us convidem a parlar-ne.

L'espina

UNA PILOTA A PUNT DE PUNXAR

En l'última subhasta de drets d'emissió, la Lliga de Futbol Professional es va embutxacar 3.421 milions d'euros. Els clubs s'ho juguen tot en les retransmissions televisives i han pressionat per seguir als camps tot i la pandèmia

Giuseppe Savino | @peppesavino78

Jugada de Leo
Messi en un
Camp Nou amb
les grades buides
/ MIGUEL RUIZ

L' 11 de juny de 2020, a l'estadi Ramón Sánchez-Pizjuán de Sevilla, l'equip local i el Betis estan jugant el derbi andalús. Al minut 57, el davanter sevillista Lucas Ocampos, *el Chiquetito*, llança un penal i no falla. Fa un gol que passa a la petita història de la Lliga espanyola de Primera Divisió per ser el primer després de tres mesos d'una aturada inèdita de la competició per l'epidèmia de la COVID-19. Divuit dies abans, el president del govern espanyol, Pedro Sánchez, anunciava que ja havia passat el pitjor moment del brot epidèmic i que es podien reprendre algunes activitats quotidianes: "A partir de la setmana del 8 de juny, tornarà la lliga de futbol", va assegurar en la seua compareixença.

No obstant això, l'onada de casos de coronavirus que va assotar l'Estat espanyol va allargar la situació més del previst. El reinici del futbol professional masculí -suspès des del 12 de març, com la resta de competicions esportives-, encara amb l'estat d'alarma activat, va requerir milers de tests PCR per als *staffs* dels diversos equips, malgrat que en aquell moment no eren accessibles per a la gran majoria de la població, fins i tot la que patia símptomes evidents de la malaltia.

Seguint el seu particular protocol -en un clar greuge comparatiu amb el que passava a llocs de treball i centres educatius-, la Lliga de Futbol Professional (LFP) o patronal dels clubs va pagar totes les proves mèdiques als jugadors, als cossos tècnics i als seus familiars. Per fer-ho va contractar el laboratori privat Synlab, que assegura ser la primera companyia en el rànquing europeu per serveis prestats a entitats públiques i privades en relació amb la COVID-19, amb la realització de 500 milions de proves en un any. I si, d'una banda, el Consell Superior d'Esports expressava el seu malestar per l'ús massiu de tests als futbolistes que es reincorporaven al treball, de l'altra, recomanava que els clubs feren controls mèdics abans de dues setmanes si algun esportista o tècnic donava positiu. Els tests massius als futbolistes han seguit fins avui. El mes passat, Joan Caylà, membre de la Societat Espanyola d'Epidemiologia, detallava al diari *Nius* que els futbolistes s'estan fent una PCR quasi cada setmana: "Si un futbolista dona positiu i els seus companys donen negatiu, continuen jugant perquè se'ls controla cada molt pocs dies", deia amb naturalitat.

De la tele pública a les agències audiovisuals
A l'Estat espanyol, el futbol mou una quantitat ingent de diners. I això explica, en bona part, la ne-

La Lliga de Futbol Professional va contractar el laboratori privat Synlab per fer milers de proves PCR

Tot i poder acabar la temporada, s'estimen en 678 milions les pèrdues per l'aturada del joc durant tres mesos

cessitat imperiosa que la pilota haja seguit rodolant en un escenari tan extrem. El desembre de 2018, la consultora Price Waterhouse Coopers va presentar un estudi sobre el seu impacte socioeconòmic, en el qual el quantificava en 185.000 llocs de treball, 4.100 milions d'euros en impostos i una facturació equivalent a l'1,37% del PIB estatal. La LFP va estimar en 678,4 milions d'euros l'impacte negatiu que hauria suposat l'aturada de la competició de Primera (610,9) i Segona Divisió (67,5) per a les arques dels clubs. D'aquesta quantitat, 549 milions correspondrien als ingressos per drets d'emissió televisiva, 88 a compensacions a sòcies i abonades, i 41,4 milions a taquilla perdut. Resumint-ho, més del 80% d'aquestes pèrdues s'haurien ocasionat per la impossibilitat de televisar el futbol.

El futbol professional manté una forta dependència de la televisió, un lligam que va començar als anys huitanta i noranta del segle passat, quan es transforma en una indústria global. La facilitat de les comunicacions a través de plataformes digitals va permetre als clubs donar-se a conèixer arreu del món. Les televisions començaren a invertir en el negoci futbolístic i, amb elles, els anunciant, amb contractes milionaris. Aquest canvi es nota, per exemple, en l'evolució comptable del Futbol Club Barcelona. En la temporada 1978-1979, el 87% dels seus ingressos provenien dels carnets de sòci-

es, d'abonades i de premis per competicions, i només el 13% de l'explotació comercial, marxandatge i patrocinis. La facturació del club era l'equivalent a 6 milions d'euros actuals, segons detalla José María Gay de Liébana al llibre *La gran burbuja del fútbol: los modelos de negocio que oculta el deporte más importante del mundo*. En la temporada 2018-2019, la facturació del Barça es disparava fins als 836,32 milions d'euros. D'aquesta quantitat, el 79% provenia dels ingressos televisius i del màrqueting. "Professionalització del futbol i mercat dels drets televisius han anat sempre de la mà", remarca Joseba Bonaut, professor del Grau de Periodisme a la Universitat de Saragossa.

En aquesta línia, l'any 2015 s'aprovava el Reial decret llei 5/2015, que establia un sistema de comercialització conjunta dels drets audiovisuals del futbol professional a l'Estat. La Lliga, encarregada d'aquesta comercialització, va treure a concurs únicament els drets de la competició per a la campanya 2015-2016, i va atorgar nou partits per jornada a Telefónica -disponibles a la recentment estrenada plataforma de pagament Movistar-, i un partit en obert a TVE. Des de llavors, la subhasta es reproduïx dividint els continguts audiovisuals en lots.

Amb aquest sistema, la Lliga cedeix els drets d'explotació de les imatges dels partits a empreses »

» especialitzades en la gestió d'aquests actius. Després, aquestes els venen a operadors audiovisuals perquè els emeten a través de plataformes amb sistema de pagament per visió, internet, telefonia mòbil o emissió en obert. Al final d'aquest procés, els clubs s'asseguren una elevada quantitat d'ingressos a curt termini, que permeten fer front a les fortes inversions que exigeixen, a principi de temporada, els fitxatges dels futbolistes.

La primera subhasta dels drets de la Lliga per al mercat espanyol que es va fer aplicant íntegrament la nova normativa es va efectuar l'any 2015 per al trienni 2016-2019. Telefónica es va adjudicar en exclusiva, per 750 milions d'euros, el lot número 5, en el qual s'incloua, entre d'altres, un partit de Primera Divisió en primera selecció -qui adquireix el lot pot seleccionar quin partit vol retransmetre d'entre tots els que es juguen a cada jornada-, per emetre a través del canal Movistar Partidazo. Per la seua banda, Mediapro es va quedar en primera subhasta, per 1.900 milions, el lot 6, compost pels huit partits restants de Primera Divisió, de pagament i en exclusiva, que va cedir al canal beIN La Liga. Mediapro és una companyia audiovisual catalana, presidida per Jaume Roures, que fonamenta el seu model de negoci en la venda dels drets d'emissió al nombre més gran d'operadors possible, però no disposa de cap canal on retransmetre.

En 2018 es va dur a terme una nova subhasta. En aquest cas, Telefónica va adquirir els drets de la Primera Divisió fins al final de la temporada 2021-2022. De fet, va aconseguir la licitació pels lots 4 i 5, que inclouen un partit de cada jornada de Primera Divisió (en exclusiva amb dret a selecció), huit partits de cada jornada de Primera de pagament i els resums de tots els partits, entre d'altres. En total, Telefónica va pagar 2.940 milions d'euros (980 per curs), un 5% menys que en les temporades anteriors, en les quals Mediapro actuava com a intermediari. La companyia de Roures, per part seua, es va quedar amb els drets de Primera i Segona per a transmissions a bars i establiments públics, amb la venda de resums en obert (lots 2 i 7), així com amb el contracte dels drets internacionals -al marge dels lots- de la Lliga espanyola des de 2019 fins a 2024 per 4.485 milions, un 30% més que en l'anterior contracte.

El cost total dels quatre lots adjudicats és de 3.421 milions (1.140 per temporada), un 29% més que en la subhasta de 2015. La Lliga, però, esperava que la recaptació s'enfilés un 47%, fins a arribar als 3.900 milions. Els drets esportius han passat de representar el 30% de la facturació de la patronal dels clubs en 2015 fins al 40% en l'última temporada. Dit d'una altra forma: dels 901 milions que La Lliga ha incorporat als seus ingressos, el 67% correspon exclusivament al seu contracte audiovisual. Quan es va suspendre la competició, la LFP va advertir que el dany econòmic per als clubs haguera sigut ingent en el cas de no acabar-la. Tanmateix, Mediapro s'haguera vist també perjudicada, perquè venent els drets adquirits a tercers no haguera rebut diners per la falta de competicions. En 2019 l'empresa de l'audiovisual declarava una facturació al voltant

INGRESSOS EN MILIONS D'EUROS
PER DRETS TELEVISIUS DELS CLUBS DE PRIMERA DIVISIÓ
(TEMPORADA 2018-2019)

/ MARIA CONILL
@maria.ipunt
/ ELOI LATORRE
@Homestatic

SD Huesca	
Rayo Vallecano	
CD Leganés	
Real Valladolid	
Girona FC	
Llevant UE	
CD Alavés	
Getafe	
SD Eibar	
RC Celta de Vigo	
RCD Espanyol	
Real Sociedad	
Real Betis	
Vila-real CF	
Ath. Bilbao	
València CF	
Sevilla FC	
At. Madrid	
Real Madrid	
FC Barcelona	

de 2.000 milions d'euros, però tenia un deute de 900 milions. Per això, igual que alguns dels equips de Primera, va activar un pla de xoc, amb un ERTO per als 1.200 empleats a l'Estat espanyol i un ajust de costos salarials.

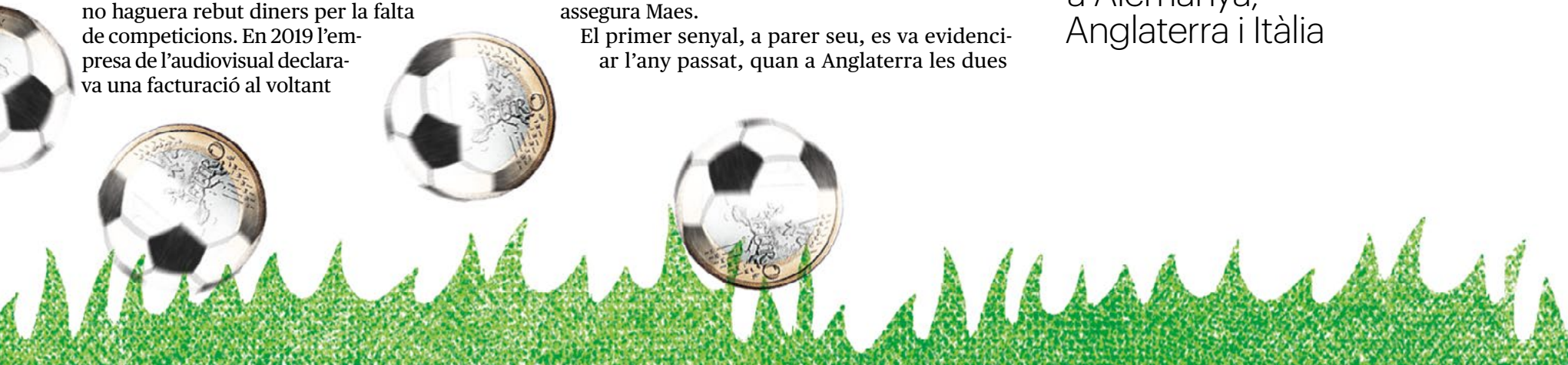
Declivi de la bombolla

Pierre Maes és un jurista belga que ha treballat molts anys en el mercat dels drets televisius. El març de 2019 va publicar el llibre *El negoci dels drets televisius del futbol*, una investigació sobre la "bombolla explosiva", com ell la qualifica, on apunta al paper que juguen les agències per explicar l'última onada d'increments significatius del mercat de drets d'emissió i com aquestes, ja abans de l'entrada en escena de la COVID-19, estaven en declivi. "La pandèmia és un factor, però no ha canviat res que no passara abans; s'ha accelerat un procés que es veia a Europa des de fa temps", assegura Maes.

El primer senyal, a parer seu, es va evidenciar l'any passat, quan a Anglaterra les dues

Movistar i Mediapro es van adjudicar en l'última subhasta la majoria de lots de drets d'emissió televisiva

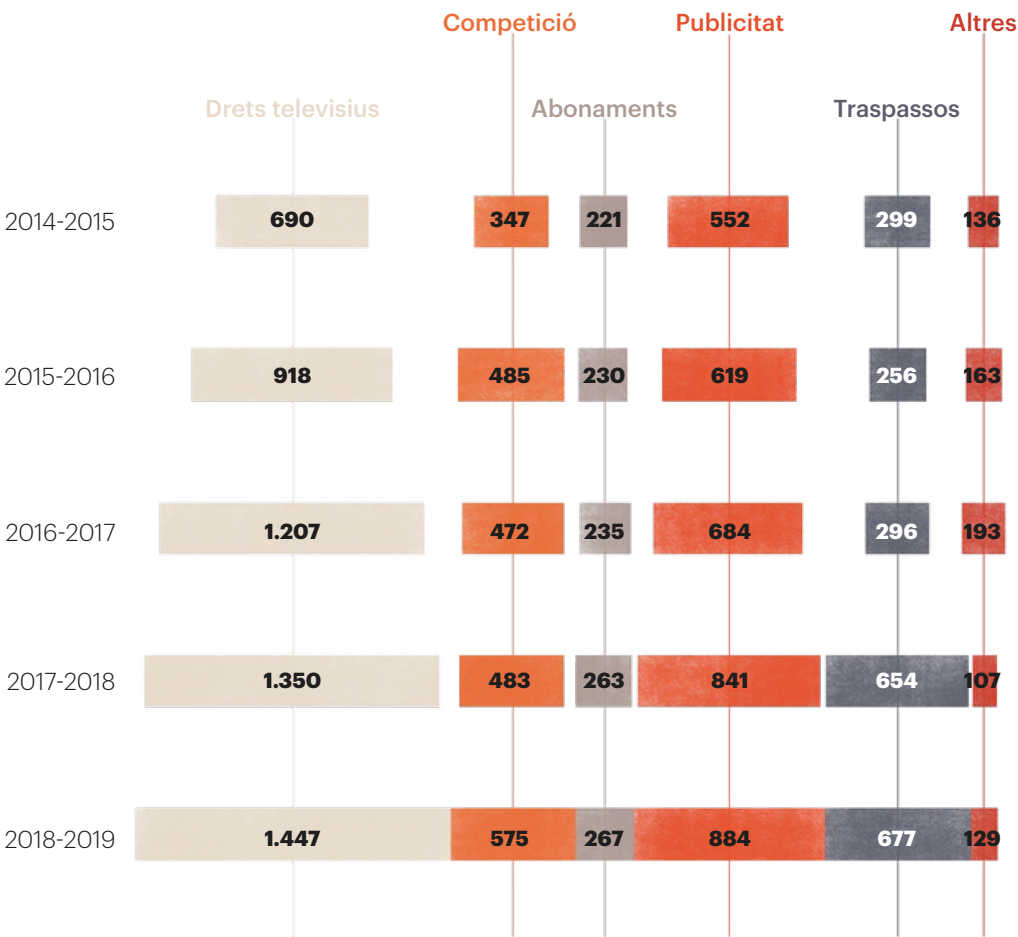
Les agències que especulen amb els drets televisius han reduït els beneficis a Alemanya, Anglaterra i Itàlia

Font: Lliga de Futbol Professional

PROCEDÈNCIA DELS INGRESSOS EN MILIONS D'EUROS DELS CLUBS DE LA LLIGA ESPANYOLA

Font: 'La guía económica de LaLiga 2020' (Palco 23)

adquirents dels drets de la Premier League (BT i Sky) els van compartir. Un segon indicador de la punxada de la bombolla va ser quan MP & Silva, agència que va assessorar la Pro League belga dues temporades, va comprar els drets de l'última Copa del Món per al mercat italià abans que la selecció nacional italiana es classifiqués. L'esquadra *azzurra* va quedar eliminada i va ser una catàstrofe per a l'operadora, que va entrar en liquidació. També els drets de la Bundesliga -la lliga alemanya- per a la temporada 2019-2020 van passar de valdre 1.160 milions a 1.100 milions d'euros.

Malgrat aquesta disminució d'ingressos i que el context epidèmic perdura, el futbol professional ha forçat la tornada als camps amb les grades buides. A través de la televisió se senten només els crits dels futbolistes, l'equip tècnic i l'àrbitre. Algunes cadenes han optat per incorporar sons d'animació postissos i graderies plenes de gent simulades de forma digital per imitar l'espectacle de tota la vida. "El futbol sense gent és com una obra de teatre per *streaming*, es pot fer, però no és el mateix. El futbol requereix la gent", apunta Maria Cappa, periodista i autora, juntament el

En les actuals retransmissions se senten només els crits dels futbolistes, l'equip tècnic i l'àrbitre

Al negoci s'hi han afegit recentment serveis com OTT o la xarxa social Twitch, controlada per Amazon

seu pare, l'entrenador argentí Àngel Cappa, del llibre *También nos roban el fútbol*.

El xou, però, no pot parar, encara que siga en format estrictament televisiu. La Lliga espanyola té un mercat global de 500 milions d'espectadores, segons les dades d'un estudi de Sports DNA realitzat per Nielsen Sports en 2018. D'aquestes, 92 milions es troben a Europa, però 232 milions estan a l'Àsia i el Pacífic, 107 milions a Centreamèrica i l'Amèrica del Sud, 75 milions a l'Àfrica i 27 milions a l'Amèrica del Nord.

Avui, a més, estan apareixent nous actors, com el servei Over the Top (OTT), que consisteix en la transmissió d'àudio, vídeo i altres continguts a través del web sense la implicació dels operadors tradicionals. El 20 de març la Lliga va anunciar la seua arribada a Twitch, la plataforma que ofereix un servei de *streaming* de vídeo en viu, propietat d'Amazon. De fet, el darrer partit Barça-Madrid va ser l'eix principal de la programació dels primers dies d'aquesta plataforma. "Els clubs tindran diners igualment. Qui perdrà és el que anava a l'estadi, l'aficionat, no el nou client que han creat", conclou Maria Cappa. ●

CAPITALISME GLOBAL JUGANT A CAMP CONTRARI

Eloi Latorre | @homestatic

Les societats anònimes esportives (SAD) van arribar a l'Estat espanyol de la mà de la llei de l'esport, la qual va establir l'obligatorietat de transitar cap a aquest nou model societari a tots els clubs esportius que disputaven competicions professionals: els de Primera i Segona Divisió de futbol i els de la Lliga ACB de bàsquet. Només quatre equips en van quedar exempts, en considerar-se que tenien les arque sanejades en aquell moment: el Barcelona, el Real Madrid, l'Athletic de Bilbao i l'Osasuna de Pamplona.

Tot i no estar-hi obligades, moltes entitats de categories inferiors també van fer el trànsit a les SAD, com l'Olot, el Cornellà, l'Alcoià, l'Atlètic Balears, el Mataró o el Sant Andreu. Amb el nou model, les associacions sense ànim de lucre es van reconvertir en societats mercantils amb accions i consells d'administració, en un intent d'implantar un model que ja era sòlid a les grans lligues europees, com la italiana o l'anglesa. Actualment, onze clubs del continent cotitzen a borsa, com l'Ajax d'Amsterdam, el Manchester United o la Juventus de Torí.

A l'Estat espanyol, però, el model no ha acabat de rutllar. Tot i que la llei preveia mecanismes de tutela i control per part del Consell Superior d'Esports, a l'hora de la veritat la mala gestió i l'endeutament descontrolat han arrossegat clubs centenaris al concurs de creditors o fins i tot a la desaparició: és el cas de la UE Lleida (el 2011, després refundada), del Reus o l'Ontinyent. En altres casos, les administracions han hagut de sortir al rescat de clubs que eren naus a la deriva, com el Nàstic de Tarragona (on l'Ajuntament va arribar a posseir el 48% d'accions), o el València, el Llevant o l'Hèrcules d'Alacant (on l'Institut Valencià de Finances ha hagut d'injectar generosos crèdits). Alguns també van acabar en mans d'aventurers venedors de fum, com Dmitri Piterman, un ucraïnès que als primers anys 2000 comprava i venia clubs com qui bescanvia cromos i va passar pel Palamós, el Racing de Santander i l'Alavés, i va deixar una gran fractura institucional arreu.

Els darrers anys, s'ha produït un canvi de paradigma en les propietats dels clubs. Dels empresaris locals en cerca de la projecció pública s'ha passat a inversors d'arreu atrets per les possibilitats que ofereix la marca futbol a l'hora de posicionar negocis en altres mercats. Però tampoc aquesta tendència ha portat estabilitat a les entitats, en situació volàtil a causa dels canvis sobtats de propietat i a les gestions capricioses, sovint ara teledirigides des d'algun despatx situat a milers de quilòmetres dels estadis. ●

RCD ESPANYOL. CHEN YANSHENG (XINA)

El 2016, el club periquito va ser adquirit pel holding xinès Rastar Group, productor de joguines i videojocs, que va comprar els paquets dels llavors principals accionistes, Daniel Sánchez

Llibre (Conservas Dani) i Ramon Condal (Condis), tots dos antics presidents. El propietari del grup xinès, conegut entre l'afició com a *Mister Chen*, va assumir-ne la presidència, que exerceix a distància. La gestió diària va a càrrec del conseller delegat, José María Durán, fitxat l'any passat del Getafe. Històricament, l'accionariat de l'Espanyol havia estat controlat per la família Lara (Editorial Planeta) fins a l'any 2009, però mai es va involucrar en el consell.

RCD MALLORCA. ROBERT STARVER (ESTATS UNITS)

Des del 2016, el club mallorquinista està sota control d'un *pool* d'empresaris nord-americans capitanejat per Robert Starver, inversor immobiliari d'Arizona que

també és propietari de l'equip de bàsquet de l'NBA Phoenix Suns i de l'equip de futbol femení Phoenix Mercury. A la presidència, formalment, hi figura un soci d'aquest, l'extenista novaiorquè Andy Kholdberg, i al consell també hi ha l'exestrella de l'NBA Steve Nash. Quan van irrompre a Mallorca, el club era sota control del matrimoni alemany format per Antette i Utz Claasen. Fins al juny passat, l'home que dirigia el dia a dia del club, amb el càrrec de CEO, era l'advocat suís Maheta Molango.

CF REUS. CLIFTON ONOLFO (ESTATS UNITS)

L'any 2014, coincidint amb la conversió del club en societat anònima esportiva, en va esdevenir propietari Joan Oliver, exdirector de TV3 i exdirector general del FC Barcelona.

A finals de 2018, amb l'amenaça de suspensió pels deutes salarials amb la plantilla, Oliver anuncia la venda de les seves accions a un obscur agent immobiliari de Florida, Clifton Onolfo, que va anunciar grans inversions i la construcció d'un nou estadi. Però no ha afluixat ni un cèntim i el Reus va ser descendit administrativament a Tercera Divisió i suspès en aquesta categoria. El 12 d'octubre, un jutjat mercantil de Tarragona va ordenar la dissolució de la SAD.

VALÈNCIA CF. PETER LIM (SINGAPUR)

Des de l'any 2014, l'amo del club és el magnat Peter Lim Eng Hock, vuitena fortuna de Singapur, que va negociar la seva entrada al club amb Bankia, que havia decidit no refinançar

el deute de l'entitat (heretat de Bancaixa) i n'havia esdevingut titular oficiosa. Lim, que es va ric amb la producció d'oli de palma, té interessos en multitud de sectors, entre ells l'esportiu (l'escuderia d'F1 McLaren). La seva gestió ha estat polèmica pels canvis constants en les estructures tècnica i executiva i pels seus vincles amb l'agent de futbolistes portuguès Jorge Mendes. Sota tutela de Lim, Lay Hoon Chan es va convertir en la primera dona presidenta del València.

ELX CF. CHRISTIAN BRAGARNIK (ARGENTINA)

Des de fa un any, aquest home de negocis de Buenos Aires controla l'Elx. Va adquirir el paquet de l'antic màxim accionista, l'empresari il·licità i expresident del club José

Sepulcre, que va dimitir el 2015 quan l'equip va haver de baixar de categoria per impagaments. Exfutbolista gris, avui Bragarnik és el representant de referència del futbol argentí, amb una cartera d'un centenar de jugadors i una cinquantena de tècnics (entre ells Maradona, entrenador del Gimnasia y Esgrima). Com ja va fer al club mexicà Querétaro, que també va presidir, Bragarnik ja ha portat a Elx un preparador argentí representat per ell, Jorge Almirón.

GIRONA FC. PERE GUARDIOLA (CATALUNYA)

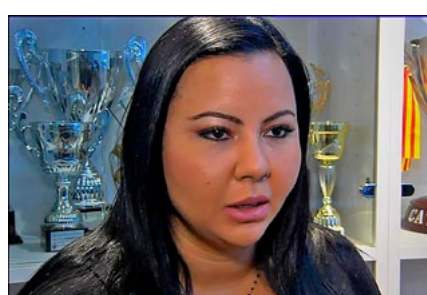
Encara que el president formal del Girona des del 2015 és l'exfutbolista Delfí Geli, qui talla el bacallà és Pere Guardiola Sala, que des del setembre presideix el consell

d'administració. Des del 2017 ja n'era accionista de referència (44%), juntament amb City Football Group (un altre 44%), societat titular del club anglès Manchester City, que entrena el seu germà, Pep Guardiola. L'agost passat, l'empresari estatunidenc d'origen bolivià Marcelo Claure va adquirir el 35% de les accions del club. Pere Guardiola va fundar el 2009 l'agència de representació de futbolistes Media Base Sports, juntament amb Jaume Roures, administrador de Mediapro.

CE SABADELL. KEISUSE SAKAMOTO (JAPÓ)

El club arlequinat encara viu la ressaca del pas per l'entitat de Keisuke Sakamoto, efímer i pintoresc mandatari que va pilotar-lo del 2013 al 2015, quan un ignot grup inversor

japonès es va apoderar del 63% de l'accionariat. Va desaparèixer amb el club immers en un concurs de creditors, i va cedir el seu paquet a la constructora aragonesa Viacron, a qui es devien més 2,8 milions. Des del 2017, el president i principal accionista del CE Sabadell és Esteve Calzada, exdirector de màrqueting del FC Barcelona i assessor del Manchester City, que exerceix la representació de futbolistes a través de l'agència Prime Time Sports.

UE SANT ANDREU. DINORAH SANTA ANA (BRASIL)

Encara que per llei no estava obligat a convertir-se en societat anònima, l'històric club barceloní va emprendre el trànsit de la mà de Joan Gaspart. L'expresident del

Barça hi va aparèixer com a mecenes informal l'any 2004 i tres anys després es va constituir la SAD amb Gaspart com a titular del 99% de les accions. El 2011 va vendre el seu paquet al constructor Manuel Camino, president fins avui, amb un parèntesi durant el bienni 2013-2015, quan hi va irrompre la brasilera Dinorah Santa Ana. Representant de futbolistes i exesposa del llavors jugador del Barça Dani Alves, Santa Ana va revendre les accions a Camino quan el club va baixar a Tercera Divisió.

ELS COMPTES PENDENTS DEL NOU MESTALLA

La construcció del nou camp del València CF es troba aturada 'sine die' des de fa onze anys. El projecte, que va assolir l'anterior estil de vida rural a la zona, és un exemple paradigmàtic de l'època en què els clubs de futbol es finançaven per la via del 'pelotazo' urbanístic

Lluís Pascual | @La_Directa

Avui els clubs de futbol busquen una taula de salvament en l'explotació de la seua imatge audiovisual, però fa un temps, no molt llunyà, van aferrar-se a una altra bombolla: la del totxo i el ciment. Aprofitant la magnitud en metres quadrats -sovint en zones urbanes molt cotitzades- dels estadis i camps d'entrenament, moltes entitats van intentar taponar forats de pèrdues fora de control per la via de la requalificació de patrimoni. Van ser els anys de la venda del camp de Sarrià per part de l'RCD Espanyol (1997), de l'antiga ciutat esportiva del Real Madrid (2001), el fallit projecte Barça 2000 o, més recentment, la urbanització del terreny de l'antic estadi de l'Atlético de Madrid, el Vicente Calderón. Però si hi ha un cas que exemplifica els efectes perversos d'aquesta via de salvament econòmic és el del València CF.

El 25 de febrer es compliran onze anys de la paralització de les obres del nou estadi valencianista. El Nou Mestalla resta com un gegant de formigó abandonat al barri de Benicalap, a l'entrada nord de la ciutat. L'agost de 2007, amb l'inici de les obres, el constructor i llavors president de l'entitat, Juan Bautista Soler, prometia: "Tindrem el millor estadi d'Europa, amb 75.000 places, i ens sobranen diners". Aquelles paraules van ser arrossegades pels vents de l'esclat de la bombolla immobiliària, que deixaven el club en fallida econòmica i el camp a mig construir com un monument al despropòsit de la rajola.

Avui, el futur del nou estadi continua sent una incògnita. En 2015, el club va acordar amb la Generalitat Valenciana una actuació territorial estratègica, els terminis de la qual estan pròxims al seu venciment sense que s'haja realitzat cap moviment per part de l'entitat.

Els camps d'abans de l'estadi

Abans de sostindre les tones de formigó de l'estructura inacabada del camp, els terrenys del Nou Mestalla eren cultius d'horta treballats per les famílies que hi vivien. Situats a la partida de Favarella, aquests terrenys eren regats pel braç

Petra de la séquia de Mestalla. Per segona vegada a la història, les obres d'un estadi del València CF afectaven aquest element del patrimoni ancestral. Durant les obres es trobaren també altres restes de gran valor arqueològic, com les del molí de la marquesa, construït al segle XIII.

Amb l'aprovació del Pla general d'ordenació urbana de 1986, aquests terrenys van quedar a la mercé dels interessos urbanístics, una amenaça que es materialitzaria anys després. Sota una de les aplicacions primerenques de la Llei reguladora de les actuacions urbanístiques (LRAU) de

1994, aquells camps i cases es van requalificar com a nou sòl edificable pels programes d'actuació integrada (PAI) Ademús I i II, executats pel promotor Onofre Miguel.

La família d'Enric Navarro, productor de xufa ecològica, era la propietària de la darrera alqueria que van enderrocar, la del Barbut. "Era la típica casa de llauradors de l'Horta -explica Navarro-, allí vaig conèixer la dacs i el cacau, collites històriques que han desaparegut". Als seus darrers mesos d'existència, l'alqueria es va emplenar de vida amb les accions d'activistes en defensa de l'horta. Una contracimera al Banc Africà del Desenvolupament, taules rodones amb les veïnes de la Punta i moltes més activitats van intentar frenar l'ofensiva especuladora. En un dels concerts reivindicatius va actuar el grup del qual Navarro havia estat membre i assajava a l'alqueria, Obrint Pas. El 20 de juny de 2001 l'enderrocaren, coincidint amb la manifestació que celebrava el lliurament de les 120.000 signatures en suport de la iniciativa legislativa popular del moviment Per l'Horta.

Oficialment els terrenys expropiats cobrien els usos dotacionals inclosos al PAI, serien de titularitat pública i s'hi construirien instal·lacions per al barri. "Els primers plànols eren d'un estadi olímpic", explica Pep Bellver, president de l'Associació de Veïns de Benicalap. Aquest relat es va ensorrar l'any 2005, quan l'Ajuntament de Rita Barberà va anunciar la permuta dels terrenys amb el València CF. El barri, llavors, s'organitzà en una plataforma propoliesportiu, que reclamava les instal·lacions promeses. Davant les protestes, el club va incloure al projecte un poliesportiu de 15.000 m², que, comparats amb els 70.000 m² reservats per a instal·lar tendes, restaurants i un hotel, no acabava de convèncer les veïnes. "El projecte d'eixos 15.000 m² era una bassa per a xapotejar, sis pistes de tennis i moltes de pàdel", explica Bellver, i continua: "Tot eren tendes de roba i material esportiu per a fer negoci amb l'esport".

Abans de sostindre les tones de formigó de l'estructura inacabada del camp, els terrenys eren cultius d'horta

El 2001 enderrocaren l'última alqueria, tot i les 120.000 signatures en contra del projecte urbanístic

Obres
paralitzades
del Nou
Mestalla del
València CF
/ LUCAS
GUERRA

El veïnat encara està esperant una solució. Aquell projecte se'ls va presentar com una gran oportunitat i, de moment, tan sols ha portat desolació. “La gent havia invertit uns diners i molts es van quedar penjats”, lamenta Pep Bellver. Des de l'associació denuncien no haver sigut escoltades durant tot aquest procés. També es pregunten si algun dia arribaran les instal·lacions promeses. “No sabem si eixos 15.000 m² de terreny seran de l'Ajuntament o passaran a ser del València. Qui gestionarà les noves instal·lacions?”, es pregunta.

La victòria judicial

Per a Enric Navarro, l'enderrocament de l'alqueria del seu iaio va ser la culminació d'“una operació urbanística orquestrada des de feia molt”. El llaurador destaca també el nom d'alguns responsables, com l'arquitecte Alejandro Escribano. “El PGOU de l'any 1986 el fa Escribano, qui era l'arquitecte municipal. Este home després va ser arquitecte d'Onofre Miguel i posteriorment assessor del València CF. Estava tot perfectament filat”, argumenta. En algun cas, la impotència viscuda els va costar fins i tot la salut. “A Pepe, *el Chelvano*, li donaven 250.000 pessetes per sa casa. Dos dies després de rebre la comunicació va tindre un atac de cor i va caure allí estés, a la mateixa vorera de Nicasio Benlloch”, recorda amb tristesa.

Enric Navarro, llaurador afectat per la construcció fallida, denuncia les portes giratòries entre el club i el consistori

El vot particular de dos magistrats del Tribunal Superior de Justícia valencià parla d'una “típica operació especulativa”

En primera instància, les propietàries que defensaren els seus terrenys per la via legal van perdre tots els contenciosos administratius enfront del potent gabinet jurídic d'Onofre Miguel. En el moment que es fan públics els plans de Bautista Soler decideixen organitzar-se amb l'Associació d'Antics Propietaris del Nou Mestalla i emprendre noves accions legals. “S'estava plantejant un ús terciari d'un sòl que nosaltres havíem cedit per a usos dotacionals”, denuncia Navarro. I així obrin un nou contenciós al Tribunal Superior de Justícia valencià, en el qual es denuncien les irregularitats formals amb què s'havia engegat l'obra.

Poques setmanes abans que es dictara la sentència es van reunir amb el club per a negociar. “Manolo Llorente em va dir que jo volia plantar carxofes altra volta al camp i jo li vaig dir que sí, però no carxofes, sinó plantacions de xufes”, explica l'afectat. L'intent negociador aplegava tard i la sentència va anul·lar les actuacions realitzades per l'Ajuntament. El vot particular de dos dels magistrats anava més enllà i apreciava, a més, defectes de fons en el que qualificava d'“una típica operació especulativa de l'edat d'or de la bombolla”. Tot i que les veïnes decidiren no seguir amb el procés judicial, aquest vot particular els dona opció d'obrir un litigi sobre els defectes de fons. “Nosaltres no descartem, tot i que molts veïns ja han mort, un nou contenciós administratiu”, assenyala Navarro. ●

OAQUIN ETA AL
GOGO AN
ZALDIBAR

Ahoztar Zelaieta,

periodista i criminòleg

“Per fer periodisme d’investigació cal compromís i, fins i tot, ser temerari”

Text: Carles Masià | @chmasia
Fotografia: Xavi Bosch | @xaviBLL

Forjat al diari *Egin*, Zelaieta (Bilbao, 1972) ha investigat les connexions entre la policia i el narcotràfic, les xarxes clientelars de l’oligarquia basca i altres trames de corrupció. Amb *Zaldibar: zona cero* (Txalaparta), l’autor s’endinsa al món de la gestió de residus partint de l’esllavissada a l’abocador d’aquest municipi ubicat a la comarca del Duranguesat, que el passat mes de febrer va provocar la desaparició de dos treballadors –Joaquín Beltrán i Alberto Sololuze–, a banda d’una crisi ecològica i sanitària. En aquesta ocasió, Zelaieta posa la lupa sobre un sector altament rendible, però també perillós.

Fa nou mesos de l’esllavissada a l’abocador biscaí de Zaldibar, un dels pitjors desastres ambientals de la història del País Basc. Quin recorregut judicial pot tenir el cas?

Els responsables de Verter Recycling, empresa propietària de l’abocador, estan imputats per delictes contra les persones treballadores. Segons les diligències policials, Joaquín Beltrán va advertir la direcció que havia detectat unes esclatxes que podien afectar l’estabilitat de l’abocador. En segon lloc, tot i que l’empresa tenia informes que confirmaven aquest risc, no va avisar la plantilla ni va aturar l’activitat. No se sap si es va alertar l’administració pública ni què hauria passat. D’altra banda, tres treballadors estrangers –precisament els que s’encarregaven de les tasques més perilloses– van assegurar que manipulaven amiant.

Hi pot haver imputacions per delictes sobre el medi ambient i la salut?

Tres plataformes (Zaldibar Argitu, GuraSOS i Ekologistak Martxan) s’han presentat per exercir d’acusació popular, i ara correspon al jutjat decidir si les admet. A diferència dels delictes contra el personal treballador –on queda molt clar qui són les víctimes–, en els delictes ecològics aquestes són més difuses, és difícil delimitar exactament a qui va afectar la catàstrofe. En aquest sentit, el veïnat de la zona va demanar a l’Ajuntament que fes anàlisis clíniques per comprovar les repercussions sobre la salut de la població, però la moció no va prosperar. Així que, de moment, els responsables de l’empresa s’enfronten a imputacions penals que no sumen els il·lícits mediambientals, un supòsit en el qual les condemnes solen ser més dures.

Creus que aquest cas pot reobrir el debat sobre la gestió de residus i fer que s’apliquin mesures de control més estrictes?

Sí. De fet, arran de l’esllavissada i la clausura de l’abocador guipuscoà d’Epele, el Departament de Medi Ambient es va veure obligat a emetre un decret que permetia que altres instal·lacions rebessin materials inicialment destinats a Zaldibar i es va plantejar la introducció d’una taxa sobre tractament de residus que, per cert, la patronal basca rebutja frontalment. En segon lloc, s’ha generat un *efecte Zaldibar*: part dels residus s’havia de traslladar a l’abocador de Nerva (Huelva), però com que no se’n sabia exactament la composició, el veïnat i els ecologistes d’aquesta localitat es van mobilitzar. Després de la crisi de Zaldibar, l’escrutini crític per part de les plataformes ciutadanes, les famílies de les víctimes, els partits de l’oposició i fins i tot el comissari europeu de medi ambient, ha provocat que el debat sobre els abocadors traspassi les fronteres del País Basc.

Curiosament, a la zona de Zaldibar es va produir un confinament poc abans de l’esclat de la COVID-19. En aquells moments, diverses plataformes ciutadanes es van queixar que les autoritats havien protegit els interessos empresarials per sobre de la salut laboral i pública i que, al mateix temps, actuaven amb opacitat a l’hora de gestionar la informació. Es podria fer algun paral·lelisme amb l’alerta sanitària actual?

Es podrien fer una sèrie de paral·lelismes pel que fa als efectes de l’externalització de serveis públics estratègics, com la salut i la gestió de residus. L’esllavissada de Zaldibar va suposar una crisi me-

diambiental i una catàstrofe per a les víctimes i les seves famílies, però també va generar una crisi sanitària: es va prohibir el consum de productes dels horts de la zona, es van suspendre les activitats extraescolars i es van confinar els municipis del voltant de l'abocador. També és veritat que el tancament es va decretar just abans del derbi basc entre l'Eibar i la Reial Societat, que es va acabar ajornant. Fins a aquell moment, semblava que es podia fer vida normal. Això és molt simptomàtic per entendre com funcionen les coses a l'oasi basc.

Sovint recorres a aquesta metàfora de l'oasi per denunciar xarxes clientelars i altres expressions de corrupció. Quins són els seus trets característics?

Fets com els de Zaldibar posen de manifest l'existència de portes giratòries entre els àmbits públic i privat, amb personalitats que tenen un peu a l'administració i un altre a l'empresa. Els exemples més clars són l'antic alcalde d'Eibar i exconseller de Medi Ambient, Iñaki Arriola, i l'exdirector de l'Agència Basca de l'Aigua (URA), Ernesto Martínez de Cabredo, però n'hi ha molts més. És un element estructural plenament normalitzat, cosa que no vol dir que sigui legal o ètic. Molts responsables polítics que, en teoria, havien de controlar les activitats de la indústria perillosa des de les conselleries d'indústria o medi ambient han acabat sent fitxats per empreses del sector i, fins i tot, per grups de pressió. Com a càrrecs públics, prèviament han afavorit aquestes empreses signant acords o emetent decrets. Un dels màxims exponents d'aquesta dinàmica és el decret de tutela mínima per a la posada en marxa d'instal·lacions industrials de l'any 2000, que descarrega responsabilitats de vigilància a l'administració amb l'esperança que siguin les empreses les que informin correctament sobre la seva activitat.

També has comentat que aquesta dinàmica entre partits, càrrecs i empreses s'ha escrit més a fons a Catalunya que al País Basc. Quines són les principals diferències?

No podem fer servir el mateix *corruptòmetre* per comparar els dos països perquè cadascun té la

“ ”

Arran del desastre de Zaldibar, el debat sobre els abocadors ha traspassat les fronteres del País Basc

El periodisme d'investigació pot partir de filtracions, però després ha de comprovar-les

seva idiosincràsia. Per començar, al País Basc, la judicatura s'ha queixat públicament que els corruptes tenen advocats molt bons i que algunes trames gaudeixen de l'empara de l'establishment. A Catalunya s'ha investigat més la corrupció. De fet, la CUP va impulsar la comissió d'investigació pel cas 3% contra el partit més corrupte del país, Convergència Democràtica de Catalunya, i, al mateix temps, negociava la posada en marxa del referèndum amb la formació hereva. En canvi, el Partit Nacionalista Basc (PNB) no ha optat pel camí de l'autodeterminació, per això l'aparell mediàtic i la policia política de l'Estat espanyol no tenen gaire necessitat d'enfrontar-se a una formació que és molt útil als governs de Madrid, independentment de qui mani. A més, el seu ventall de relacions cordials amb la premsa és molt ampli -del Grupo Prisa a Vocento- i ha estat més generós a

l'hora d'obrir les portes del seu enorme múscul clientelar des de l'administració i repartir joc en adjudicacions, contractació de personal, etcètera.

Crida l'atenció que l'abocador estava previst que trigués 35 anys a omplir-se, però en menys de deu ja és gairebé ple. I, recentment, Greenpeace ha revelat que l'índex de reciclatge d'envasos domèstics per part d'Ecoembes amb prou feines arriba al 25%, mentre que aquest conglomerat empresarial diu que és del 78%. Creus que els mitjans presten prou atenció al col·lapse que ens ve a sobre?

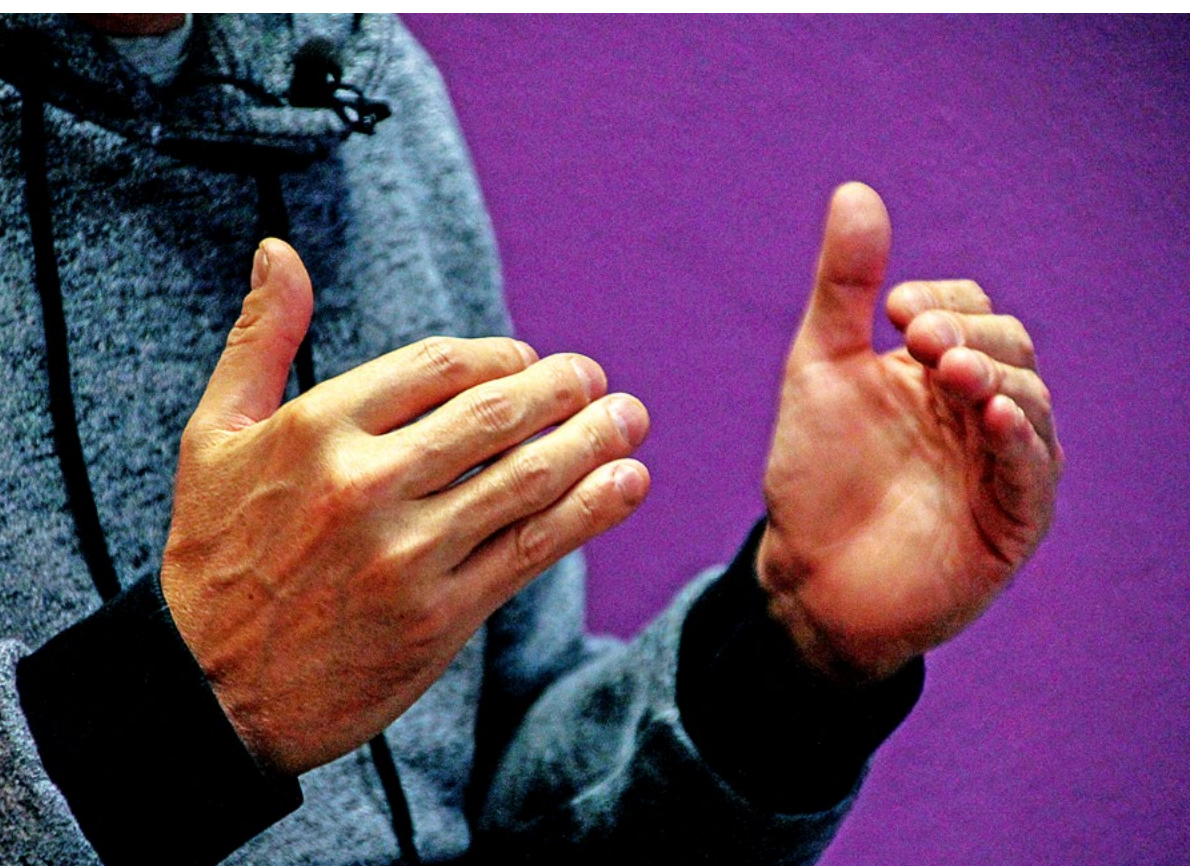
Els mitjans segueixen una política de periodisme de declaracions per omplir pàgines i no hi ha gaires periodistes que investiguin delictes ecològics ni seccions especialitzades. Els últims anys, els pocs casos d'escrutini mediàtic sobre la gestió de residus al País Basc s'han centrat en els domèstics, que només suposen el 10% dels generats, mentre que el 85% són industrials. I la controvèrsia s'ha produït perquè una part de l'oposició política ha intentat desenvolupar polítiques transformadores, com la introducció de la recollida de brossa porta a porta o el rebuig a la incineradora de Zubietta. Enfrontar-se a la maquinària del sector dels residus és molt difícil. S'ha de tenir en compte que Verter Recycling obté uns beneficis descomunals amb només sis treballadors. D'altra banda, també hi ha força tolerància social envers aquests delictes i només en casos molt greus apareixen en portada.

S'afirma que el periodisme d'investigació pràcticament ja no existeix i que, com a màxim, alguns mitjans fan periodisme de filtració. Hi estàs d'acord?

Sí, això s'explica a les facultats i poden corroborar-ho excaps d'equips de periodisme d'investigació. És habitual publicar filtracions directament, sense contrastar. Molts mitjans han publicat notícies sota la manxeta de "periodisme d'investigació" quan, en realitat, s'han limitat a reproduir les revelacions de WikiLeaks. Per tant, no es pot confondre el fi amb els mitjans. És a dir, el periodisme d'investigació pot partir de filtracions, però després ha d'acabar la informació, comprovar-la i, sobretot, treure a la llum coses que el poder vol ocultar a l'opinió pública. Per això cal comprometre's i, fins i tot -i no ho dic amb un to pejoratiu-, ser temerari. També penso que hi ha periodisme d'investigació que no ha de pretendre ser durador: ha de tenir un començament i un final, i no pot sustentar-se en la mercantilització de la informació publicada ni en la supervivència a qualsevol preu. El problema és que les editorials no tenen una línia de periodisme d'investigació perquè saben que perdrien publicitat, ajuts públics i relacions clientelars, i no volen exposar-s'hi.

En aquest context, queda espai per investigar?

En general, els mitjans convencionals han carregat la motxilla del periodisme d'investigació sobre les espatlles d'uns quants professionals. Miro de seguir-los i amb alguns hi interactuo. Pel que fa als mitjans crítics, alternatius o contestataris, el problema és que les declaracions dels moviments socials i polítics propers els marquen l'agenda. Llavors, tenen poc temps per fer recerca i generar una escola estable que pugui compartir les informacions amb els periodistes que pugen, els de la generació del clic, i els *dinosaures* que ja porten anys investigant. Tot això costa diners i recursos, i pot generar friccions. Per exemple, un equip d'investigació independent pot haver de criticar entorns

“ ”

considerats propers, cosa que no és fàcil. Per això els mitjans alternatius també acaben basant-se en unes quantes persones que treballen aïlladament. Llavors, és difícil fer seguiment i només poden investigar en moments puntuals.

Et vas iniciar en el periodisme d'investigació al diari *Egin* i a la revista *Ardi Beltza*, mitjans clausurats pel jutge Baltasar Garzón. Com recordes aquella època?

En alguns imaginaris es considerava que *Egin* era sectari, però jo crec que era molt obert. Hi escriuien membres de partits polítics molt diferents, gent com el filòsof Fernando Savater i, fins i tot, exmilitars. D'altra banda, tenia seccions locals i comarcals molt interessants perquè eren properes a la ciutadania. Després, hi havia l'equip d'investigació, una aliança entre periodistes d'edats i procedències diverses, amb fonts heterogènies que arribaven fins a les estructures més sensibles de poder. Crec que vam generar un impacte brutal i, en algunes ocasions, vam ser capaços de marcar els titulars d'altres mitjans, com en el cas de les escoltes il·legals del CESID [antic CNI] a Herri Batasuna. D'aquell entorn també van sorgir llibres com *Un rei cop per cop*, la primera biografia crítica no autoritzada sobre el rei. Per contra, també vam pecar d'ambició, cosa que ens va acabar portant a la bancarrota. Aspiràvem a generar un debat sobre la manca de llibertat d'expressió a l'Estat espanyol i crec que vam aconseguir-ho. I érem conscients que ens acabarien tallant les ales perquè, precisament, posàvem de relleu tot això. Però no es pot viure del passat; avui no seria possible fer *Egin*. Cal crear coses noves i que surtin col·lectius de periodistes que s'arrisquin.

Un equip periodístic d'investigació independent pot haver de criticar entorns propers, cosa que no és fàcil

Amb 'Egin' volíem visibilitzar la manca de llibertat d'expressió a l'Estat espanyol i crec que vam aconseguir-ho

L'impulsor de l'equip d'investigació d'*Egin*, Pepe Rei, va ser pioner a l'hora de denunciar les connexions entre el narcotràfic i la policia i altres temes vetats als grans mitjans de comunicació estatals. Creus que algun dia es reconeixerà millor la seva tasca?

No ho crec, perquè era incorrecte fins i tot amb els seus col·legues i, és clar, això va ser la seva tomba. Primer, perquè per a molts periodistes era un traïdor, és a dir, un espanyol que s'havia fet independentista basc, i després, perquè es va atrevir

a publicar els noms dels que estaven a sou del Ministeri de l'Interior. Va ser pioner en temes que avui estan de moda, com ara la policia patriòtica i les clavegueres d'Interior. En aquella època denunciar-ho no gaudia del mateix suport que ara. Quan anàvem a declarar a l'Audiència Nacional no ens esperava ningú, el buit era gairebé total. S'ha de tenir en compte que a Pepe Rei li havien penjat una etiqueta d'estigma molt important, la d'acusat de col·laborar amb ETA, per bé que, per molts jutges estrella que el perseguissin, jurídicament mai no s'ha pogut demostrar. D'altra banda, quan va entrar a la presó va solidaritzar-se amb gent de tota mena a banda dels presos polítics bascos. Potser avui està més ben vist relacionar-se amb els presos polítics catalans, però en aquella època tot era molt diferent.

La monarquia ja no és intocable als mitjans?
Això és evident. Alguns mitjans han après que hi ha una massa de gent que consumeix producte crític amb la monarquia. I les marques més capitalistes i agressives envers la massa crítica també s'han adonat que aquest sector de població també gasta telefonia mòbil i altres productes. Llavors, per exemple, una presentadora pot fer una broma sobre política en un programa de La Sexta i, al cap de pocs minuts, aparèixer anunciant una companyia de telecomunicacions. Al final, si la monarquia deixa d'invertir en clientelisme als mitjans -tal com feia abans amb la premsa del cor- i cada cop més gent surt de l'armari en contra de la monarquia, les grans marques també s'hi apunten. Hi ha presentadors que s'han adonat que els compensa perdre una part d'audiència per guanyar-ne un sector més gran. ●

a doble espai

Vigilància massiva en temps de COVID-19 i l'endemà

Les tecnologies de control mitjançant la geolocalització i la detecció de trets facials i corporals han trobat en la pandèmia una excusa per normalitzar-se, malgrat que vulneren nombrosos drets fonamentals

Nora Miralles | @NoraMMC

Felipe Daza | @fdazza

Carlos Díaz | @cadibo86

Investigadores de l'Observatori de Drets Humans i Empreses de la Mediterrània, i de Shock Monitor de Novact

És innegable que el poder de les tecnologies de vigilància massiva i control de la població s'ha expandit durant les darreres dues dècades sota la justificació principalment de la "lluita contra el terrorisme". Supervisió de les comunicacions; emmagatzematge de gran quantitat de dades privades de la ciutadania; proliferació de càmeres de videovigilància amb sistemes de reconeixement cada vegada més sofisticats; localització amb sistemes de posicionament GPS; implementació de tecnologies basades en la petjada digital, els trets facials o la lectura de l'iris... Les limitacions a l'ús d'aquest tipus de tecnologies invasives han anat caient al mateix ritme que s'obstaculitzava i es desprestigiava la defensa dels drets humans i fonamentals. El precari equilibri entre seguretat i llibertats es decanta ara clarament cap a una normalització de la invasió de totes les parcel·les de la nostra privacitat i, fins i tot, del nostre cos; una tendència que l'actual crisi sanitària ha accelerat.

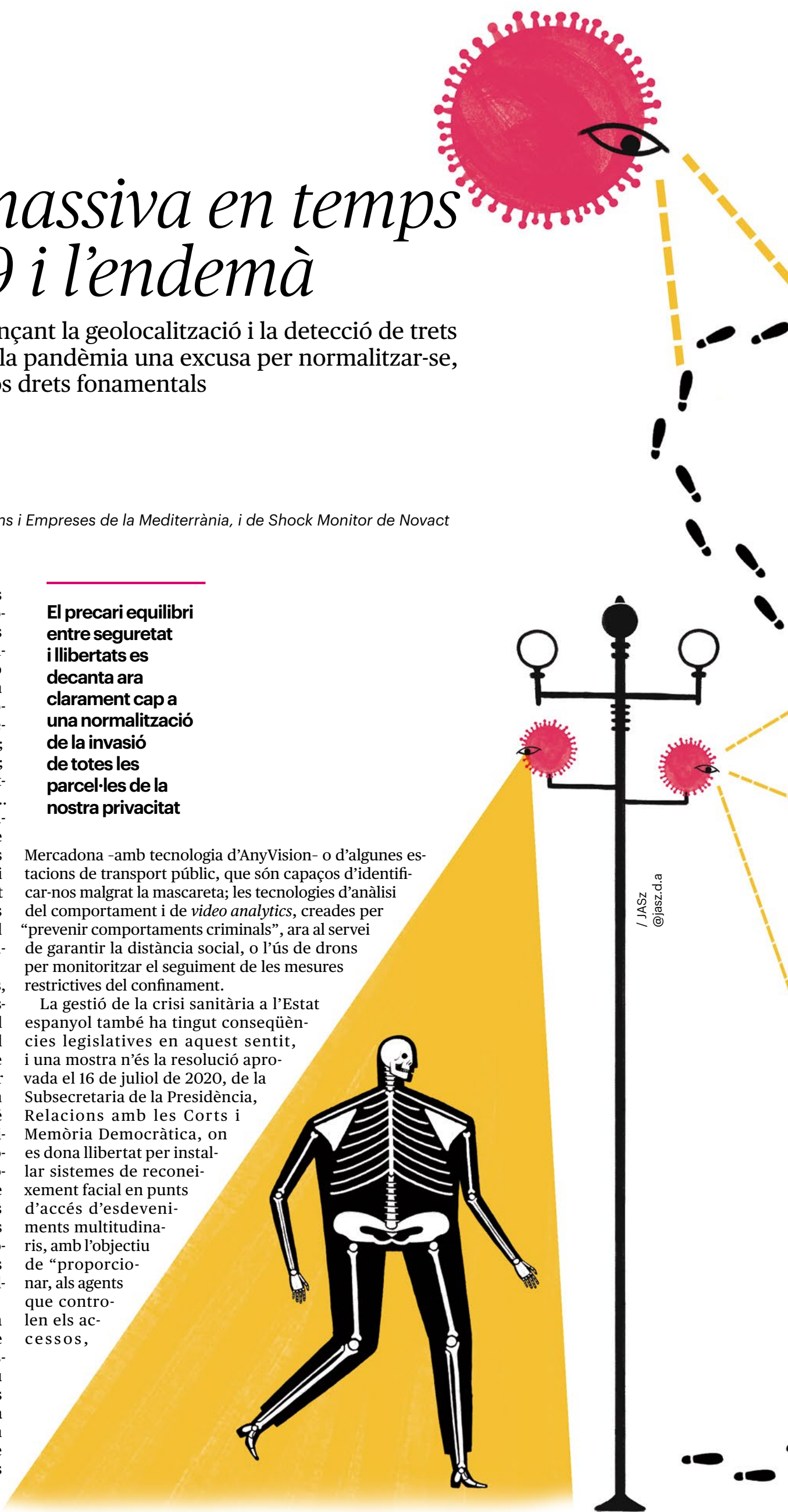
La utilització d'aquest tipus de tecnologia no és, però, resultat de la pandèmia. Des del 2018, l'Estat espanyol treballa en un projecte -finançat a través del Centre pel Desenvolupament Tecnològic Industrial (CDTI)- anomenat AI MARS (Artificial Intelligence System for Monitoring, Alert and Response for Security in events), una aliança publicoprivada on participa l'empresa catalana Herta Security i que té com a objectiu desenvolupar solucions de reconeixement facial, d'iris i vascular, sistemes de monitoratge de comunicacions i desenvolupament d'algorismes per identificar comportaments *anòmals* de persones en grans concentracions. Les solucions resultants estaran a disposició de les Forces i Cossos de Seguretat i de la seguretat privada. De fet, el projecte, amb un pressupost de cinc milions d'euros i que s'allargarà fins al 2022, ha comptat amb la col·laboració de la Guàrdia Civil.

Ara, la pinça de la cooperació publicoprivada contra la COVID-19 ha bastit l'escenari perfecte per augmentar l'obtenció de dades sobre la nostra mobilitat i contactes, a més de posar de nou sobre la taula tecnologies molt controvertides i encara pendents d'una regulació legal ferma i amb garanties de rendiment de comptes. En són exemples els sistemes de reconeixement facial de les càmeres de videovigilància dels supermercats

El precari equilibri entre seguretat i llibertats es decanta ara clarament cap a una normalització de la invasió de totes les parcel·les de la nostra privacitat

Mercadona -amb tecnologia d'AnyVision- o d'algunes estacions de transport públic, que són capaços d'identificar-nos malgrat la mascareta; les tecnologies d'anàlisi del comportament i de *video analytics*, creades per "prevenir comportaments criminals", ara al servei de garantir la distància social, o l'ús de drons per monitoritzar el seguiment de les mesures restrictives del confinament.

La gestió de la crisi sanitària a l'Estat espanyol també ha tingut conseqüències legislatives en aquest sentit, i una mostra n'és la resolució aprovada el 16 de juliol de 2020, de la Subsecretaria de la Presidència, Relacions amb les Corts i Memòria Democràtica, on es dona llibertat per instal·lar sistemes de reconeixement facial en punts d'accés d'esdeveniments multitudinaris, amb l'objectiu de "proporcionar, als agents que controlen els accessos,

/ JASz
@jasz.d.a

alertes per detenir persones que tinguin casos pendents amb la Justícia”.

Conflictes i dissidència política com a laboratori de proves

Algunes de les empreses que desenvolupen i ofereixen aquest sistema són velles conegudes dels sectors de la defensa i la seguretat de fronteres, com Avigilon, Gunnebo, Eulen, ICTS Europe, AnyVision, Mer Group o Thales/Gemalto, mentre que d'altres -com l'esmentada Herta Security- són companyies emergents que aposten fortament per la implementació d'aquests sistemes en l'espai públic i que venen avalades per una forta inversió europea, mitjançant els projectes de recerca en seguretat del programa H2020.

La relació d'aquestes empreses amb els conflictes i la militarització del control de fronteres és del tot menys casual, si atenem a l'origen de moltes de les tecnologies de vigilància, que sovint són provades en contextos de guerra, ocupació i vulneracions sistemàtiques dels drets humans. El cas més emblemàtic és el d'Israel, país referent en el desenvolupament i l'exporta-

La relació de les empreses tecnològiques amb la militarització del control de fronteres és del tot menys casual

ció de sistemes d'espionatge i vigilància que utilitzen la població palestina com a laboratori on experimentar amb aquesta tecnologia i que després venen sota el segell de “testada en combat”.

Per exemple Avigilon, empresa adquirida per Motorola i que apareix a la base de dades de les Nacions Unides per col·laborar en la vulneració dels drets humans a Palestina, coneguda aquí perquè el seu sistema de videocàmeres amb tecnologia de reconeixement facial va aparèixer esmentat en una licitació de l'Ajuntament de Barcelona en el marc del projecte europeu Secur'cities, que finalment es va haver de cancel·lar per un error de procediment, en el qual també es va tenir present una clàusula de declaració responsable relativa a l'acompliment dels drets humans i la dignitat humana, exigible per a les noves contractacions al consistori des del febrer de 2019. Avigilon ha aprofitat el context actual per llançar al mercat una tecnologia de detecció del no ús de la mascareta facial anomenada No Face Mask Detection.

Destaca, també, el cas d'ICTS Europe, amb tentacles a Israel, que, a més d'operar com a empresa de seguretat privada a la terminal de creuers del port de Barcelona, ha col·laborat amb la *start-up* de tecnologia israeliana Virusight en el desenvolupament d'un sistema de detecció ràpida de la COVID-19. Pocs dies abans de l'anunci de la nova aplicació, es feia públic que Israel havia obstruït l'entrada de 100.000 test ràpids a Cisjordània.

Mentre que al país d'origen aquesta tecnologia és utilitzada per perseguir i monitoritzar la població dels territoris palestins sota ocupació, al país de

destinació és utilitzada per infiltrar, vigilar o espionar persones i grups que qüestionen l'ordre social establert. L'estiu passat transcendia als mitjans la utilització del *software* d'espionatge Pegasus -vinculat a l'empresa israeliana NSO i adquirit per la intel·ligència espanyola el 2015- per espionar arxius, fotografies, historials de navegació web i correus electrònics de polítics catalans independentistes. El mateix NSO Group va oferir als estats, en el marc de la pandèmia, una nova eina d'anàlisi de *big data* per mapejar el moviment de les persones i els seus contactes, amb la suposada pretensió d'ajudar a frenar el virus.

La vigilància vers grups polítics, socials, culturals i religiosos considerats com a potencials amenaces a l'ordre establert no representa cap novetat. El 28 d'octubre ens llevàvem amb la notícia de l'existència de desenes de correus que suplantaven digitalment la identitat d'activistes, d'organitzacions polítiques i sindicals i de mitjans de comunicació de Catalunya per provar d'aconseguir informació interna. S'identifica, però, una tendència a l'expansió dels sistemes de vigilància i de tecnologies de control del moviment, de la vida privada o del propi cos a tota la població en el seu conjunt, que a més dels drets polítics amenaça de forma greu el dret a la privacitat; una tendència que la pandèmia de la COVID-19 està contribuint a normalitzar i legitimar, probablement de forma permanent i sense eines de rendició de comptes que permetin monitoritzar els possibles abusos de poder comesos per part de l'Estat i de les empreses que controlen i emmagatzemen totes aquestes dades.

La COVID-19, malgrat l'enorme impacte sanitari, polític, social, econòmic i fins i tot cultural que ha generat en les nostres societats, passarà. Però les tecnologies de control social que van arribar amb ella sembla que han vingut per quedar-se. ●

pàgina oberta

Nous contextos, nova masculinitat hegemònica

M'indigna com i de quina manera els homes estan utilitzant els espais naturals en el marc de la pandèmia per a les pràctiques esportives, altre cop imposant lògiques de poder heteropatriarcal

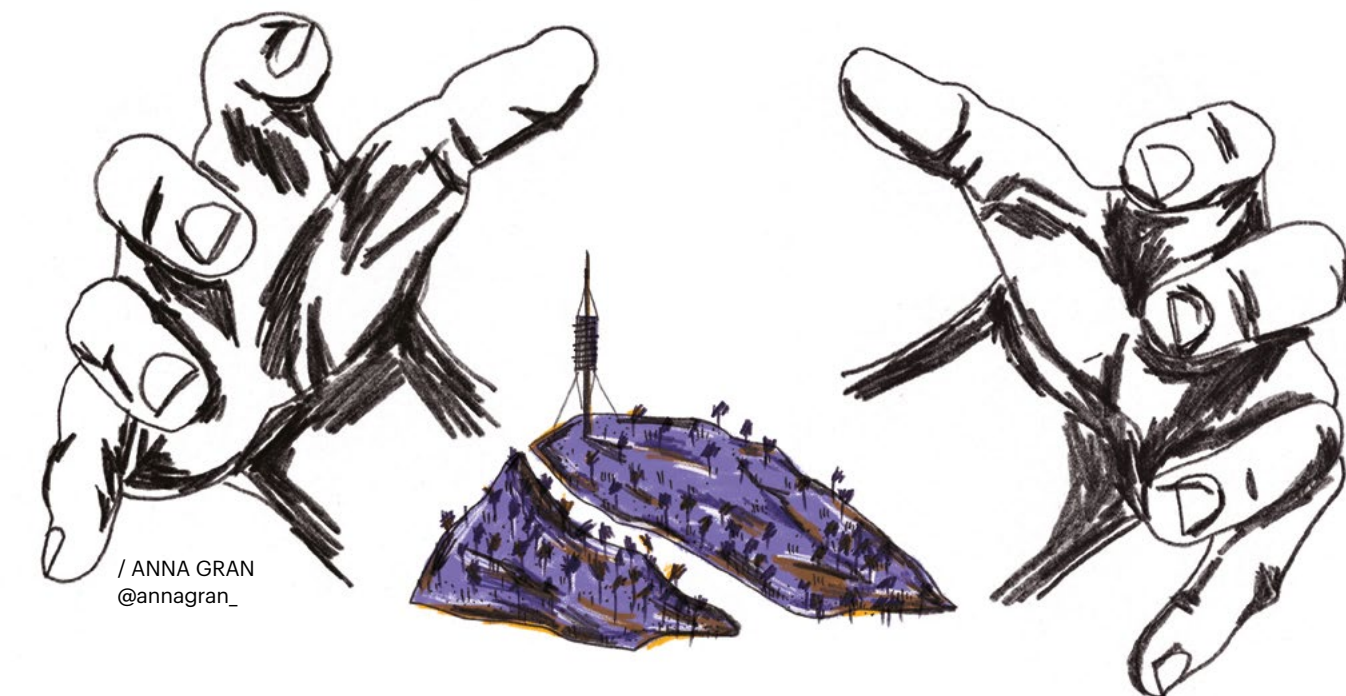
Gemma Tadeo | @tadeo_gemma
Activista feminista

Visc a Collserola, i des que ha començat la pandèmia i com la majoria de totes les persones -independentment del seu gènere, ètnia, raça, edat, capacitats o classe social-, utilitzo i gaudeixo més que mai dels espais naturals. Però per què quan passeges o fas esport per aquests entorns sembla altra vegada que són majoritàriament utilitzats pels homes? Per a mi hi ha un factor clarament determinant: com i de quina manera els homes utilitzen aquests espais naturals.

Quan intento articular la resposta a la pregunta em venen al cap un seguit de noves preguntes: Què és la maleïda masculinitat hegemònica? Potser ha canviat de disfressa en dues generacions? Ens és més fàcil identificar ara com reproduïen i mantenien els privilegis les passades generacions? Però com identifiquem la masculinitat actual? Ens costa més d'acceptar que homes que fan cures i que comparteixen espais d'oci i laborals amb dones poden seguir mantenint i creant una nova masculinitat, evidentment hegemònica?

Si no és així, no entenc per què em segueix bullint la sang cada vegada que veig a Instagram les fotos *mainstream*, recollint *likes*, de les generacions dels 30 als 50 anys. Són, per un costat, els homes en grup anant en bicicleta i, per l'altre, les seves dones passejant amb els fills i filles? Tots dos utilitzen els pocs espais que es poden gaudir des que ha començat la pandèmia: els naturals. Ara bé: els homes marcant paquet i pedalant i les dones sostenint les criatures i tenint-ne cura. Quines són les diferents formes de gaudir i utilitzar aquests espais? Continuem reproduint estereotips? Crec que la resposta és força evident: la masculinitat torna a apropiarse, si és que mai ho ha deixat de fer, d'uns privilegis davant l'ús i l'ocupació dels espais.

Independentment de les característiques de cada persona, gaudir d'un espai natural proper a la ciutat, tenint en compte el confinament del març i actualment el perimetral, és essencial per a la salut mental, emocional

i física i l'ús de la llibertat davant la retallada de drets que estem patint totes i tots amb la pandèmia.

Un dels camins que he fet repetidament des de l'inici del desconfinament és anar a l'ermita de la Salut (Sant Feliu de Llobregat), tant en bicicleta com caminant. En aquest camí et trobes trams de carretera, trams de pista i trams de corriols. En tots ells hi ha un denominador comú: homes de mitjana edat amb bicicletes cares i en grup. Òbviament, cada vint homes et trobes una dona. Només faltaria!

La pràctica d'aquest esport sembla que vingui d'una escola molt metòdica i molt estructurada: la mateixa vestimenta, anar en grups de més de sis persones, amb les mateixes bicis..., i el més important, l'ocupació de tota la pista, tot el corriol o tota la carretera. Sembla que el que tornen a fer els homes de mitjana edat amb una certa capacitat econòmica esdevé el més important! Per aquest motiu, quan totes i tots gaudim de Collserola ens hem d'apartar i deixar pas a la *manada* d'homes que cavalquen les seves bicis com si fossin dalt d'una muntanya russa.

Els homes, altra vegada, tornen a utilitzar un espai comú per sobre de la resta. Per aquest motiu, davant d'aquest nou context de pandèmia en el qual es redueixen els espais públics i privats d'ús col·lectiu, els homes reproduïen una mirada androcèntrica de desenvolupament social i d'ocupació dels entorns naturals en la qual

tornen a escriure el que és important i prioritari, i així reproduïen una violència simbòlica cap a les persones que no segueixen la lògica de la masculinitat hegemònica.

Els col·lectius feministes fa temps que ens estem fent ressò de com tots els espais públics estan masculinitzats; portem molt de temps lluitant per posar una mirada feminista a les festes majors, a l'urbanisme, a l'esport, a les assemblees, a les escoles, fins i tot a com asseure's el metro! Sembla que això ha servit de poc.

Ens apareix un nou context -la pandèmia-, en el qual estem veient que totes les violències masclistes estan augmentant, i ens trobem amb aquest exemple dels homes que van en bicicleta, simplement una forma més de com la violència estructural del patriarcat agafa noves i velles formes que ens costa llegir com a tal. Al capdavant: una metastasi més del patriarcat.

Espais que abans eren utilitzats per uns pocs i poques ara passen a ser espais per a tota una població que necessita recuperar els seus drets i llibertats i crear noves maneres de gaudir. Per mi el debat no està en quina pràctica és més legítima que l'altra, si els cotxes que fan curses, si les bicis, si els *runners*, etc., sinó en deixar de donar legitimitat i prioritat a les pràctiques i lògiques més masculinitzades i començar a donar pas als infants, a les dones i a la gent gran, que són els que més estan patint aquesta pandèmia. ●

“

Cal deixar de donar legitimitat i prioritat a les pràctiques i lògiques més masculinitzades i començar a donar pas als infants, a les dones i a la gent gran

Supermercat cooperatiu Som Alimentació al carrer Maximilià Thous, 26, València

El repte de popularitzar el consum conscient

Els supermercats cooperatius aposten per augmentar l'abast del consum de productes ecològics i volen ser una alternativa a les grans cadenes de distribució que capitalitzen l'etiqueta 'bio'

Carles Masià | @chmasia

L'alimentació ecològica té bona premsa i genera un gran consens social. En aquest camp propici, estan sorgint supermercats cooperatius amb l'objectiu de difondre el consum conscient a capes més àmplies de la població. Es tracta de projectes que posen en pràctica molts dels criteris reivindicats pel moviment agroecològic, però partint d'una escala més gran que els grups de consum i les petites botigues especialitzades.

Una de les iniciatives recents que està madurant és Supercoop

Manresa, que preveu inaugurar un establiment al mercat municipal de la plaça Puigmercadal el primer trimestre de 2021. "El supermercat no està plantejat únicament com a punt de venda, sinó que també pretén convertir-se en un espai comunitari a l'entorn de l'alimentació. En el moment actual, calen llocs de trobada com aquest per a la gent de la comarca", afirma Alba Rojas, membre de Supercoop.

Per tal de garantir l'estabilitat econòmica inicial, el grup impulsor s'ha proposat assolir l'horitzó de les 700 sòcies, fita que ja tenen molt a prop

(en són 629). Per a Rojas, aquesta implicació col·lectiva i la resposta que ha generat la crida "és una bona notícia que té a veure amb tota la feina prèvia feta durant els darrers anys al territori perquè creixi la consciència envers el consum agroecològic". El procés de gestació d'aquesta cooperativa integral de consum i serveis compta amb el bagatge acumulat de Frescoop i el projecte Mengem Bages -entitats que s'encarregaran de dinamitzar les compres- i l'acompanyament de l'Ateneu Cooperatiu i la Xarxa per la Sobirania Alimentària de la Catalunya Central. »

» A les prestatgeries d'aquests supermercats s'hi podran trobar tota mena de productes alimentaris, articles d'higiene personal, neteja i altres béns d'ús quotidià. Es prioritza que siguin ecològics, de proximitat i minimitzin els embolcalls, tot i que en alguns casos també es pot plantejar recórrer a productes d'altres característiques per tal d'aconseguir preus més ajustats. En qualsevol cas, cada entitat estableix les seves línies vermelles pel que fa a l'assortiment del local i pren les decisions de manera informada.

Pel que fa a l'estructura, es constitueixen com a cooperatives, on el pes de les decisions recau sobre les consumidores, però també preveuen mecanismes per incorporar altres grups d'interès, com ara entitats de productores i els grups de consum agroecològic propers. Una part de les tasques és professionalitzada (amb sòcies de treball o personal contractat), però solen complementar-se amb la participació de les consumidores, sovint aportant hores a la cooperativa en concepte de treball voluntari. D'aquesta manera poden accedir a descomptes en els productes i les quotes.

Food Coop, font d'inspiració

La creació d'aquesta tipologia de supermercats cooperatius no es pot entendre sense l'entrada a escena d'un documental basat en Park Slope Food Coop (Nova York), projecte que aplega 17.000 sòcies, genera uns 70 llocs de treball i ofereix un ventall de 15.000 productes diferents. En major o menor mesura, l'experiència de Food Coop ha influït sobre els súper que es van implantant a les àrees urbanes. A banda de Som Alimentació -que va obrir a València el 2018 i té 650 sòcies-, hi ha iniciatives similars que aviat començaran a funcionar a Barcelona (Food Coop), Mataró (La Feixa), Olot (L'Artiga) i Palma (Terranostra).

El documental ha suscitat debats en un moment en què el model dels grups de consum autogestionats establert a partir del tombant de segle mostra uns límits per créixer. Per a José M. Alonso, d'Opcions, entitat que impulsa el consum responsable, el model "encara es manté i és molt vàlid en àmbits més militants, però té uns requeriments de temps i organització que molta gent no pot fer encaixar a la seva vida". En aquest sentit, esmenta que els nous supermercats eviten part de la càrrega que hi pot haver en un petit grup de consum autogestionat i la substitueix per

processos més senzills, amb torns molt concrets i pautats de neteja o reposició, per exemple. Amb vista al futur immediat, Alonso apunta dos reptes: atraure gent que no participa dels moviments socials i cercar un punt d'equilibri entre mantenir els valors de l'agroecologia i aconseguir preus assequibles.

En molts casos, l'experiència de Food Coop a Nova York ha influït sobre els súper que es van implantant a les àrees urbanes

Per a Amador Navarro, un dels fundadors de la cooperativa Biotrèmol, la fórmula que estan assajant els supermercats cooperatius és una bona via per impulsar la sobirania alimentària: "Si volem ser una alternativa real, cal que el poble sigui ecologista i que no saltres deixem de ser els ecologistes del poble", reflexiona aquest activista. La història de l'entitat arrenca fa quinze anys amb Terratrèmol, quan un col·lectiu vinculat a Ecologistes en Acció va llogar un bancal per conrear-hi fruita i hortalisses. Després va

venir la transició cap al grup de consum Mercatrèmol, fins que fa set anys i mig es va convertir en Biotrèmol.

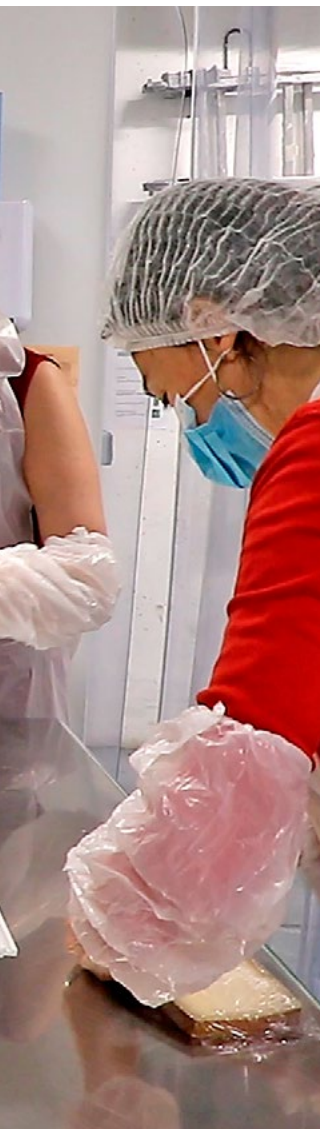
Avui, aquesta cooperativa de consum agrupa unes 500 famílies, té tres establiments (Sant Vicent del Raspeig, Castalla i Iecla) i diverses tipologies de sòcies en funció del temps que poden dedicar a l'entitat, cosa que també es reflecteix en la governança. Així, la sòcia convencional paga una quota de sis euros per consumir i participar en l'assemblea anual, la sòcia activista aporta quatre hores de treball setmanal i la sòcia voluntària, quatre hores mensuals a canvi d'estalviar-se el pagament de la quota. Navarro té clar que l'objectiu de Biotrèmol i altres establiments ha de ser "atraure molta gent que no prové dels moviments alternatius i fer que la sobirania alimentària sigui una bandera per al conjunt de la població".

Segons el Baròmetre 2020 de Percepció i Consum dels Aliments Ecològics, més del 60% de la població catalana en menja

L'eclosió de nous projectes coincideix amb l'expansió dels aliments ecològics, tant des de l'òptica del consum com de la producció. Segons el Baròmetre 2020 de Percepció i Consum dels Aliments Ecològics, més del 60% de la població catalana en menja, i cada cop amb més assiduïtat. I ho fa sobretot per criteris de salut, per bé que els motius mediambientals cada vegada van guanyant més terreny. Si ens fixem en el País Valencià, les dades del Comitè d'Agricultura Ecològica indiquen que el 2019 la superfície dedicada a aquest tipus de conreus va créixer un 11,7% respecte de l'any anterior, més del doble que la mitjana estatal. Per tant, no és agosarat afirmar que molts dels valors vinculats a l'agroecologia van calant sobre la població i es van convertint en hegemònics.

Visita del grup impulsor de Food Coop Bcn al supermercat La Louve, al nord de París

L'altra cara de la moneda, però, és que una part important de l'augment del consum recau sobre la gran distribució, dominada per gegants com Mercadona, Carrefour, Makro i Euromadi. Aquest sector fomenta el producte *bio*, però aplica lògiques allunyades de la sostenibilitat externalitzant la producció i rebaixant les condicions laborals, per exemple. Aprofitant-se de la seva posició de força, fixa els preus i obté uns enormes marges de beneficis en detriment de les productores i les empreses més petites.

Mercadona, Carrefour, Makro o Euromadi fomenten l'etiqueta 'bio' però apliquen lògiques allunyades de la sostenibilitat

Intercooperació sectorial
Enfront d'aquesta realitat hostil, les entitats que treballen per estendre el consum conscient busquen formes de prosperar i articular-se al territori. En primer lloc, la irrupció de nous supermercats augmenta les possi-

bilitats d'intercooperació sectorial. Per això, a principis d'any, Opcions va iniciar un projecte per enxarxar els sùpers que aniran obrint a partir de 2021 i cooperatives com La Magrana Vallesana (Granollers) o El Brot (Reus), amb anys d'experiència, personal contractat, horaris d'obertura amplis i una certa capacitat de mobilitzar recursos. En total, s'ha agrupat una quinzena d'entitats amb la idea de resoldre necessitats comunes, com l'accés a maquinari i programari de gestió i la cerca de finançament ètic i solidari per arrencar.

En segon lloc, també emergeixen propostes per bastir alternatives que tinguin en compte totes les baules de la cadena de subministrament partint d'una lògica cooperativa. L'objectiu és garantir condicions dignes en tots els àmbits i fer de contrapès al cir-

cuit de la gran distribució alimentària, que intenta capitalitzar un nínxol de mercat molt valuós. Des de l'Economat Social de Sants (Barcelona), Diana Amigó alerta que "l'economia solidària ha de promoure un circuit de distribució i venda alternatiu, si no, no tindrem la capacitat d'aguantar la pressió i no podrem donar suport a les productores".

Per remar cap a aquesta direcció, l'Economat forma part de Queviure, una distribuïdora majorista de consum responsable. Amigó subratlla que "cal aprofitar els instruments que ja tenim i enfortir-los amb les noves iniciatives que van apareixent. Esperem que els supermercats cooperatius esdevinguin tractors d'aquesta distribució a mesura que vagin augmentant els seus volums de compra".

En aquest context, durant els propers anys, els supermercats cooperatius estan destinats a fer de palanca per activar els engranatges del consum conscient i ajudar-lo a fer un salt endavant. ●

Espai del mercat municipal de la plaça Puigmercadal que ocuparà el nou Supercoop de Manresa

Els megaprojectes que engoleixen Mèxic

El president Andrés Manuel López Obrador renega d'unes obres que considera herència del període neoliberal, però, a la pràctica, hi fonamenta el seu programa econòmic

Nacho Ibáñez | @geoconflictos

Qualsevol turista ocasional de visita a Mèxic, d'aquí poc podrà agafar un tren a la vora del seu *resort* del Carib i reaparèixer als grans jaciments històrics construïts pels maies, com Chichen Itzá o Palenque. Es tracta d'una idea per potenciar el sector del turisme i atraure inversions estrangeres que l'actual president mexicà, Andrés Manuel López Obrador, conegut com a AMLO, portava ja al seu programa electoral. Amb un nom suggerent: el Tren Maia. Aquesta postal idíl·lica, però, té una altra cara.

I és que aquest megaprojecte pretén construir 1.500 quilòmetres de vies fèrries per al transport tant de persones com de mercaderies, amb fortes afectacions socials i mediambientals. Promotores i detractores del projecte coincideixen que no es tracta només d'un tren, sinó que té com a objectiu la reordenació territorial de tota la zona en termes socials i econòmics a partir de la creació de nous pols de desenvolupament. Per fer-ho, es necessitarà desforestar milers d'hectàrees de l'estat de Chiapas, però també de Tabasco, Quintana Roo, Campeche i Yucatán, la zona més turística del país. Mentrestant, la realitat mexicana quedarà amagada a banda i banda de les vies, i s'impedirà que el *tot inclòs* es barregi amb les comunitats indígenes o amb les classes populars.

AMLO, la transformació truncada

López Obrador va prendre possessió com a president a finals del 2018, després de basar la seva campanya en la crítica al neoliberalisme i a l'establishment que governa el país des de la revolució de 1910. Ell mateix no va dubtar en anomenar el seu govern com la "quarta transformació", fent referència a les anteriors tres grans transformacions polítiques, socials i culturals (independència, lleis de reforma de Benito Juárez i revolució) que han marcat la història recent del país.

Després de quasi un segle de governs neoliberals del Partit Revolucionari Institucional (PRI) i de l'encara més reaccionari Partit Acció Nacional (PAN), part de la societat mexicana va veure amb esperança l'arribada al poder d'un president que per primera vegada es considerava obertament d'esquerres, i amb un discurs progressista que promulgava l'enfortiment dels drets de les treba-

lladores, el restabliment de la pau i la seguretat per a totes les ciutadanes o la recuperació de les reserves naturals en mans d'empreses transnacionals. Dos anys després, i fent una mirada retrospectiva, AMLO es troba ben lluny dels seus suposats propòsits.

Els megaprojectes, en què es basa bona part del seu programa econòmic, en són un dels exemples més clars. Consisteixen en la construcció d'enormes infraestructures energètiques, mineres o turístiques a costa de la destrucció de grans extensions de terreny. Sovint comporten, a més, el desposseïment de terres, l'expulsió de les seves habitants i l'aniquilació del medi ambient. Projectes com el Corredor Interoceànic de l'Istme de Tehuantepec, que pretén unir a través del ferrocarril els oceans Atlàntic i Pacífic, són anteriors a l'arribada d'AMLO a la presidència, i el govern actual simplement els ha donat continuïtat. Però d'altres, com la construcció de l'enorme refinèria Dos Bocas, a Tabasco, o el mal anomenat Tren Maia, han estat ideats pel mateix López Obrador i s'han convertit en senyes d'identitat del seu programa de govern.

El Corredor Interoceànic de l'Istme de Tehuantepec, que unirà en tren l'Atlàntic i el Pacífic, és herència de l'anterior govern

L'enorme refinèria Dos Bocas, a Tabasco, o el mal anomenat Tren Maia ja formen part del programa de govern d'AMLO

Andrés Manuel López Obrador oneja una bandera en la inauguración d'un tram del Tren Maia a Maxcanu

Tot i això, AMLO es nega a reconèixer que aquests grans projectes formin part de les seves polítiques. Segons les seves pròpies paraules: “Els megaprojectes tenen a veure amb una concepció que es va instal·lar durant el període neoliberal i que no obeeix a la nova realitat; nosaltres no tenim res veure amb els megaprojectes”. La realitat, però, demostra que la maquinària destructora i extractivista funciona a ple rendiment, i així ho denuncien desenes d'organitzacions de la societat civil, entitats ecologistes i diversos pobles originaris.

L'any 2019, la Facultat Llatinoamericana de Ciències Socials (Flacso) mexicana i la Universitat De Montfort anglesa presentaven l'informe *Combatiendo a Goliath*, on recollien més de 800 conflictes socioambientals relacionats amb 304 projectes miners i energètics. Confirmaven que el desposseïment del territori de les comunitats indígenes i camperoles, així com el saqueig dels seus recursos naturals, no són casos aïllats, sinó que formen part de plans premeditats de control d'àmplies zones estratègiques pels interessos geopolítics d'estats i multinacionals.

Efectes socials i mediambientals

En el cas del Tren Maia, l'objectiu és crear al llarg del seu recorregut noves ciutats paral·leles a les ja existents amb una planificació econòmicament més rendible i on es concentrin les activitats productives. “Zones econòmiques especials” que serveixen com a centre de captació de capital transnacional i que comptaran amb beneficis fiscals. En opinió del Centre de Drets Humans Fray Bartolomé de las Casas, “la intervenció amb activitats d'ordenament territorial i urbanització no conforme a la visió local de les formes de vida podria afectar profundament la cultura, la identitat dels pobles indígenes i el teixit social de les seves comunitats”.

Tant la península de Yucatán com l'estat de Chiapas són zones majoritàriament selvàtiques. En el seu interior trobem des de manglars i els icònics

Greenpeace denuncia el perill de desforestació de milers d'hectàrees i la contaminació dels aqüífers subterranis

L'EZLN ha declarat la guerra als megaprojectes i fa una crida “a la defensa de la Mare Terra fins a morir, si és necessari”

cenotes fins a sabanes o barreres de corall, que són la llar de milers d'espècies de flora i fauna, en molts casos endèmiques, que poden veure perillar la seva supervivència en una àrea ja de per si molt afectada per la indústria turística. Un dels efectes més clars és la fragmentació de les poblacions faunístiques. Es tracta d'una de les zones amb més biodiversitat del món i on viuen espècies molt amenaçades com el jaguar, l'ocelot o el quetzal.

La desforestació de milers d'hectàrees, la contaminació dels aqüífers subterranis -que pot provocar manca d'aigua- o l'acumulació de residus en racons de la selva que fins ara es consideraven verges són només alguns dels nombrosos efectes nocius que denuncien entitats com Greenpeace. El mateix Fons Nacional de Foment al Turisme (Fonatur), un dels promotors del projecte, va encarregar un informe d'impacte mediambiental en

el qual queden clars els efectes adversos que s'hi produiran i la poca inversió per pal·liar-los. Tot i això, l'organisme deixa clar que els beneficis socials i econòmics justifiquen, al seu criteri, l'impacte ambiental. En paraules del seu director, Rogelio Jiménez Pons: “No guanyem res com a país en tenir jaguars grassos i nens famèlics”.

Resposta organitzada

Moltes, però, discrepen d'aquest punt de vista, i és a l'estat de Chiapas on s'espera una resistència més ferma. L'1 de gener de 2020, aprofitant les celebracions per l'aniversari de l'alçament de 1994, l'Exèrcit Zapatista d'Alliberament Nacional (EZLN) declarava la guerra als megaprojectes i feia una crida “a la defensa de la Mare Terra fins a morir, si és necessari”. Des de l'espessor de la selva Lacandona, el subcomandant Moisés afirmava que “la bèstia capitalista es cruspeix d'un mos pobles sencers, muntanyes i valls, rius i llacunes, homes i dones”. S'unia així a la lluita de les comunitats camperoles i dels pobles originaris, que des d'un bon principi s'oposen a aquest projecte destructiu.

Tant l'EZLN com el Congrés Nacional Indígena (CNI) asseguren que el projecte Tren Maia no ha comptat en cap moment amb la participació de la població assentada al territori i denuncien l'opacitat amb la qual s'ha dut a terme. És cert que el govern AMLO va realitzar una consulta, però molts la consideren una farsa, i fins i tot organismes internacionals com les Nacions Unides posen de manifest que la societat no tenia tota la informació necessària per a decidir. Els pobles originaris argumenten que el Tren Maia suposarà un pas més cap a l'expulsió definitiva de les seves terres ancestrals i que convertirà la seva història i tradicions en una simple atracció turística. Per això han deixat clar que s'hi oposaran fins a les últimes conseqüències, en un país on el nombre de lluitadores socials assassinades és dels més elevats del planeta. ●

Líbia transita per un fràgil alto el foc

Els dos principals bàndols en guerra han acordat una treva que genera confiança, però que està a mercè de les ingerències estrangeres

Marc Español | @mespanolescofet
El Caire

L'avió comercial que va volar el 23 d'octubre, per primera vegada en més d'un any, des de l'oest de Líbia fins a l'est del país va convertir-se per un moment en un fràgil símbol dels nous aires que corren al país nord-africà. Aquell mateix dia, els dos principals actors enfrontats en la guerra civil líbia van firmar a Ginebra (Suïssa) un alto al foc de caràcter total i immediat. El pacte representa l'avenç més significatiu de l'any en els esforços per resoldre el conflicte que dessagna el país des del 2014. Però existeixen seriosos dubtes sobre si la delicada treva resistirà a les condicions pactades i el llarg procés de negociacions que s'haurien de complir per assolir la pau.

L'acord de Ginebra va ser signat sota els auspicis de l'ONU per dues delegacions de cinc oficials militars que representaven el Govern d'Acord Nacional -establert a l'oest de Líbia, amb seu a Trípoli, i reconegut per la comunitat internacional- i l'autoproclamat Exèrcit Nacional Libi (ENL) -fort a l'est del país sota el comandament de Khalifa Haftar.

Encara que fràgil, la treva ha estat benvinguda perquè, a curt termini, ha servit per consolidar el cessament d'hostilitats, congelar el front i evitar un enfrontament immediat entre les parts. L'alto al foc també s'ha rebut com un pas important per poder generar confiança entre els rivals i intentar avançar en la negociació d'aspectes civils. Alhora, però, l'acord firmat a Ginebra no estableix mecanismes clars per garantir-ne el compliment i els objectius que s'hi van establir són molt ambiciosos, sobretot els militars. D'altra banda, la sort de la treva es troba en gran mesura en mans dels països més involucrats en el conflicte libi, com Rússia o Turquia, i altres aliats interns poc avesats a pactar, que a més no es troben presents a les negociacions.

"El pla inicial d'una resolució militar del conflicte no ha tingut èxit, i com a conseqüència d'això s'ha renovat l'impuls per relançar el procés polític al país", explica a la DIRECTA Maruan El-Krekshi, director del programa d'Orient Mitjà i el Nord d'Àfrica de la Crisis Management Initiative (CMI), una organització independent finesa que treballa per

a la prevenció i la resolució de conflictes violents per mitjà de mediació i diàleg informals. "Quant durarà és difícil de dir, [perquè] en essència l'alto al foc no resol res", adverteix.

Sacsejada

L'alto al foc de Ginebra posa de relleu fins a quin punt ha canviat la situació a Líbia des de principis d'any. L'acord arriba després que, al juny, les tropes nominalment alineades amb el govern de Trípoli aconseguissin repel·lir l'assalt que les forces de Haftar havien llançat sobre la capital l'abril del 2019. A partir de llavors, les primeres van contraatacar davant un ENL en col·lapse, i van avançar fins a plantar-se a les portes de dos punts estratègics: la ciutat costanera de Sirte i la base aèria de Jufra, a l'interior del país.

El gir radical de guió va ser possible gràcies a la forta intervenció de Turquia en favor de Trípoli (oest), que va ser suficient per contrarestar a curt termini l'ajuda indispensable que rebia l'est per part de països com els Emirats Àrabs Units, Rússia

i Egipte. Arribats a la línia imaginària de Sirte-Jufra, el front es va tornar a estabilitzar gràcies a la intervenció dels darrers.

La calma tensa que regnava llavors en tots els fronts del país va conduir, a finals del mes d'agost, a un primer tempteig d'anunci d'alto al foc general, a través de sengles comunicats que van emetre, per separat, el govern de Trípoli i el portaveu de la Cambra de Representants de l'est del país, l'influent Aguila Saleh.

Tot i que el conflicte havia cessat momentàniament i el front s'havia estabilitzat, la situació havia degenerat a marxes forçades al llarg dels darrers mesos degut als estralls de la guerra, a la crisi del coronavirus i a la profunda crisi financera causada pel bloqueig dels pous de petroli per part de Haftar. En aquest context, l'oest del país va viure protestes a finals d'agost, sorgides arran del fort deteriorament de les condicions de vida i l'estesa corrupció administrativa. Pocs dies després, protestes similars van tenir lloc a l'est. Es creu que aquest rebuig a la classe dirigent va afegir pressió a les negociacions.

En un intent de treure profit de les oportunitats que aquesta nova situació obre, i de mantenir el control sobre el futur de Líbia en l'esfera diplomàtica, van començar llavors a proliferar iniciatives de mediació de països com Egipte, Rússia, l'Estat francès, Marroc i la pròpia de l'ONU. Aquesta competició podria haver empès les Nacions Unides a accelerar l'acord firmat a finals d'octubre, en un intent de tornar a dominar el dossier libi i allunyar-lo així de Moscou i Ankara.

Escepticisme

Entre els acords de l'alto al foc hi ha la implementació d'una bateria de mesures per continuar fomentant la confiança mútua, com per exemple l'obertura de rutes terrestres i aèries entre l'est i l'oest, l'intercanvi de presoners i la reducció del discurs d'odi.

Altres punts de la treva representen mesures de més envergadura. Un dels més importants és que ambdós bàndols van acordar retirar del front totes les unitats militars i grups armats i retornar-los a les

L'acord va ser signat sota l'auspici de l'ONU per les delegacions del Govern d'Acord Nacional i de l'Exèrcit Nacional Libi

Turquia dona suport a la facció que controla Trípoli; per contra, Rússia, Egipte i els Emirats Àrabs Units ho fan amb l'altra milícia

Foto de grup
després de la
signatura de
l'alto al foc
permanent
a Ginebra

barraques. A més, tots els acords militars amb aliats exteriors haurien de ser suspesos i tots els combatents estrangers i mercenaris haurien d'abandonar Líbia en tres mesos, un moviment majúscul tenint en compte l'abast de la intervenció per part de països com els Emirats, Rússia i Turquia i de la nul·la voluntat de negociar de Haftar.

“Tot el sistema de negociació, acords i alts al foc segueix un *modus operandi* típic de Haftar i els Emirats”, alerta Karim Mezran, investigador sobre Líbia a l'Atlantic Council. “Cada atac [seu] ha anat precedit d'una llarga sèrie de negociacions, [per exemple] abans de [l'ofensiva sobre] Trípoli. Em temo que això s'està repetint”, afegeix. Els Emirats no han deixat de rearmar Haftar i, no en va, Rússia ha fortificat ja Sirte i Jufra.

Paral·lelament a l'anterior línia de negociacions, l'ONU està temptejant una negociació de caràcter econòmic que adreci la gestió dels recursos del país i les seves principals institucions, que en tots dos casos estan vinculades al petroli. Una altra mesura és la reestructuració del cos de seguretat que custodia les instal·lacions petrolieres del país.

En paral·lel a les negociacions militars, l'ONU està temptejant un acord de caràcter econòmic, amb el petroli a l'epicentre

Una altra mesura seria reestructurar el cos de seguretat que custodia les instal·lacions petrolieres del país

Des que es va firmar l'alto al foc, els dos bàndols han mantingut negociacions a l'interior de Líbia per primera vegada en mesos a principis de novembre, i tenen previst tornar-se a trobar a mitjans de mes. També el dia 9, a Tunísia, en una reunió per abordar qüestions polítiques. El principal problema, però, és que els participants en les converses tenen molt poc pes.

El-Krekshi alerta, a més, que l'absència, encara, d'una visió compartida entre les Líbies sobre les línies mestres que han de guiar el país representa un gran obstacle enfront de la resta d'acords. “Les estructures de govern de Líbia són el producte d'un [acord polític] signat el 2015, i se suposava que tenien un caràcter de transició per a un període de temps definit”, observa. “A ulls de la població líbia, la majoria ha perdut legitimitat”, afegeix.

Mezran ho veu encara més fosc. “Les negociacions són totes amb persones que no són gaire importants”, nota. “La gent a l'oest no parlarà amb Haftar, però no hi ha cap altre comandant, ell encara és molt influent. Si no es pot parlar amb ell, què passarà?”. ●

En comú, fem camí
Fes-te'n sòcia per 50€ a l'any

LA REPARTIDORA
Llibreria associativa • Espai Editorial • Pensament crític

C/Torreta de Miramar 1 baix 3, Benimaclet (València) - larepartidora.org

★ CERVESA DEL ★
MONTSENY
ARTESANA

una altra economia és necessària
una altra forma d'estalviar ja és possible

coop57
serveis financers ètics i solidaris

www.coop57.coop

LA FI DE LES ARMES NUCLEARS, MÉS A PROP

Després que l'hagin ratificat una cinquantena d'estats, el Tractat sobre la Prohibició de les Armes Nuclears entrarà en vigor el 21 de gener de 2021

L'anàlisi de Jordi Armadans | @Jordi_Armadans

Director de FundiPau i membre de la Campanya Internacional per a l'Abolició de les Armes Nuclears (ICAN)

Solem dedicar tant de temps a la denúncia de guerres, d'injustícies i de vulneracions de drets humans que a vegades no ens queden forces per destacar i posar en valor una bona notícia. Un error. Perquè així acabarem pensant que no podem canviar res. I llavors, segur que no podrem. Així que, traient forces i temps d'on calgui, cal situar una bona notícia que ha passat molt desapercibuda en la majoria de mitjans de comunicació: després de la seva cinquantena ratificació, el Tractat sobre la Prohibició de les Armes Nuclears entrarà en vigor el 21 de gener de 2021.

Però anem a pams. Perquè potser hi ha qui no és gaire conscient del perill nuclear. Al món, malauradament, disposem d'un munt d'armes. De tota mena. I tot i que les armes que més maten són les curtes, les més perilloses són les de destrucció massiva. I, entre aquestes, destaquen les nuclears: l'arma més terrorífica que mai hem inventat. Només recordar Hiroshima i Nagasaki, ara que fa 75 anys van patir el llançament de les primeres bombes nuclears, ens hauria de situar en la seva brutalitat: destrucció de les dues ciutats i la mort de més de 200.000 persones.

Compte: malgrat la fi de la guerra freda, malgrat els acords de desarmament entre Rússia i els Estats Units durant els darrers trenta anys, les armes nuclears continuen existint. En tenim menys que fa quaranta o cinquanta anys, però són moltíssimes. En concret, 13.400. I la majoria dels països amb armament nuclear en lloc de treballar per reduir aquest arsenal estan modernitzant-lo. Només que una d'aquestes armes nuclears explotés -bé per la irresponsabilitat d'un líder nuclear, bé per un accident- ocasionaria una autèntica catàstrofe humanitària.

La liquidada administració Trump va demanar, sense èxit, que els estats que l'havien ratificat en sortissin

Tot govern responsable hauria de tenir, entre les seves primeríssimes prioritats, l'eliminació d'un perill tan brutal per a la seguretat de totes i tots com l'existència d'armes nuclears. I encara que el Tractat de No-Proliferació Nuclear (TNP) hi hauria d'haver ajudat des de 1968, les potències nuclears l'han usat com una eina per garantir-se el privilegi de ser, només elles, les que tenien armes nuclears, i han oblidat l'altre objectiu del TNP: desarmar-se.

Per això, des de la societat civil global -especialment amb la creació de la Campanya Internacional per a l'Abolició de les Armes Nuclears (ICAN) l'any 2007-, es va promoure una nova fita: un tractat que prohibís les armes nuclears. I ara hi som més a prop. Perquè un tractat internacional, fins que no aconsegueix un mínim de ratificacions per part dels estats signants, no entra en vigor. I mentre no entra en vigor, és una simple declaració d'intencions.

Però realment és una bona notícia si les potències nuclears no en formen part? Sí. Només cal veure què han fet durant aquests anys. Van procurar que el procés diplomàtic que va dur a l'aprovació del tractat el juliol del 2017 no arribés a bon

port. Van pressionar diversos estats perquè no hi participessin i darrerament, veient l'impuls de les ratificacions, han volgut impedir-ho. Fins i tot hem vist, per part de la liquidada administració Trump, un fet insòlit (un altre): demanar als estats que l'havien ratificat que en sortissin! Si el tractat fos realment inofensiu, no haurien dedicat tants esforços a fer-lo fracassar.

Però la determinació de la ciutadania organitzada, l'impuls de les Nacions Unides i el suport d'alguns estats han fet que allò que fa deu anys semblava una utopia, i fa cinc molt difícil, ara sigui una realitat: un tractat que prohibeix les armes nuclears serà llei a partir del 2021. I ni les potències nuclears a qui tanta ràbia els fa podran evitar-ho.

Queda molt per fer. Fer créixer el tractat amb l'adhesió de molts més estats. Com per exemple l'Estat espanyol. Fa temps que ho intentem i algunes coses, abans impensables, s'han mogut i aconseguit: manifest de la comunitat científica, pronunciaments d'ajuntaments, resolucions del Parlament de Catalunya i, fins i tot, del Congrés.

Serà difícil perquè l'OTAN (ben poc preocupada per la seguretat real del món i molt ocupada defensant els interessos del poderós club nuclear) exigeix als seus membres que no signin el tractat. Però cada nova fita que s'aconsegueix fa més complicat posar-se d'esquena a la nova realitat: no és el mateix dir que no lideres la idea, que no participes d'un procés diplomàtic o que no vols ser dels primers a signar el tractat... a negar-se a fer-ho quan ja existeix. La història dels altres tractats de desarmament guanyats així ens ho demostra.

Segurament som lluny, encara, d'un món sense armes nuclears. Però mai, en 75 anys, ens hi havíem apropiat tant. ●

L'entrada
dels cinemes
Texas, ja tan-
cats a Gràcia,
Barcelona
/ VÍCTOR SERRI
@_ittos_

Sobreviure a Netflix

La desaparició de cinemes emblemàtics, la crisi pandèmica i l'èxit de plataformes de consum domèstic fan que alguns projectes apostin per les projeccions com a esdeveniments culturals

Paula Lara Ferré | @23_paula

La segona onada de la COVID-19 està arribant amb força, i moltes de les sales de cinema del nostre país es pregunten si la podran surfejar o si se les engolirà. Després de mesos de reducció d'aforament, estrenes ajornades i certa por generalitzada als espais tancats, les restriccions sanitàries obliguen a tornar a abaixar temporalment la persiana a un sector al qual el confinament de la primavera havia debilitat i deixat en una crisi sense precedents; tot i que, lamentablement, són moltes les sales que ja l'han abaixada definitivament.

Fa gairebé un mes, Barcelona es commovia per la notícia del tancament del cinema Texas; un final similar al que va tenir aquest estiu el Méliès, que s'acomiadava de la ciutat després de gairebé un quart de segle funcionant. Fora de la capital catalana, la situació és encara més preocupant, si fos possible, perquè la crisi econòmica i sanitària d'aquest últim any ha deixat diverses localitats, com Palamós o Cerdanyola del Vallès, entre d'altres, sense cap sala de cinema.

Si la situació excepcional es prolonga en el temps, la Federació de Cinemes d'Espanya (FECE) assegura que, quan acabi l'any, un 96% de les empreses del sector podria tenir greus problemes de solvència. Un dels principals factors que fa trontollar aquesta

indústria és la posició que han adoptat moltes de les grans productores de Hollywood, i també algunes d'estatals. Davant la possibilitat de no facturar allò que esperaven, *majors* com Universal o Disney han decidit o bé ajornar indefinidament algunes de les estrenes més esperades i comercialment potents o bé estrenar-les directament en plataformes en *streaming* com Netflix o HBO. Tot plegat suposa una amenaça evident per a un negoci basat en exhibidores multisales que, majoritàriament, se sustenten per aquestes grans produccions nord-americanes, que generen milionàries recaptacions i beneficis en qüestió de setmanes.

A Ignasi Franch, president de l'Associació Catalana de la Crítica i l'Escriptura Cinematogràfica, li preocupa que la situació que ha provocat el confinament serveixi com a precedent i que l'estrena *online* es converteixi en norma. Assegura que aquest model ens dirigeix cap a un negoci tancat, amb dinàmiques monopolístiques. "Està clar que si una companyia té la capacitat de produir, distribuir i exhibir per si mateixa, té una acumulació de poder i capital amb la qual és molt complicat competir. Si no hi ha una legislació que garanteixi diversitats creatives i empresarials, les grans productores acabaran dominant el panorama".

» Aquest model de negoci, pel qual aposten cada vegada més les plataformes digitals, no ha de preocupar únicament a la propietat de les sales de cinema, sinó a tothom. Pel president de l'ACCEC, “la fantasia *low cost* de tenir-ho tot en una o dues plataformes acaba en un monopoli empresarial, però també de continguts. Aquests macrocatàlegs dificulten molt que hi hagi una diversitat creativa dignament retribuïda”.

Franch argumenta com les pel·lícules produïdes per plataformes digitals tendeixen a una estandardització de les formes cinematogràfiques. “En moltes ocasions, les decisions artístiques estan condicionades per criteris tecnològics. Per exemple, moltes tenen una fotografia similar, perquè és un tipus d’imatge amb la qual s’asseguren que tots els seus usuaris veuran la pel·lícula en HD sense problemes”.

Un altre exemple palpable de l’homogeneïtzació de cultura audiovisual a les plataformes és la utilització majoritària del llenguatge més clàssic de Hollywood en les seves produccions; un llenguatge més conegut i acceptat internacionalment, però que deixa poc espai a l’experimentació, a altres narratives.

Una experiència cultural completa

Segons Albert Triviño, programador i coordinador de la sala Zumzeig del barri d’Hostafrancs de Barcelona, les exhibidores són una via imprescindible per oferir aquesta diversitat de narratives –que està en decadència al món de l’*streaming*– i evitar així la falta de diversitat. El Zumzeig, gestionat per una cooperativa de treball, aposta per una oferta d’exhibició del tot allunyada del model tradicional. “És important que es visualitzin diferents models de cinema, perquè amplien la mirada i el pensament crític dels espectadors. Per això nosaltres apostem per una proposta més alternativa i independent, que va més enllà de la projecció d’una pel·lícula. Volem que cada sessió sigui una experiència cultural completa; per això sempre intentem fer presentacions, col·loquis, taules rodones, etcètera”.

Triviño destaca positivament que, en aquest model de sala de cinema, les col·laboracions són més diverses, cosa que dona certa independència de les *majors*, que es tradueix en certa estabilitat, tenint en compte la posició actual d’aquestes companyies. Tot i això, és conscient de la vulnerabilitat en què es troben la majoria de cinemes independents, per la qual cosa

“Volem que cada sessió sigui una experiència cultural completa; amb presentacions, col·loquis i taules rodones”, diu Albert Triviño, del cinema Zumzeig d’Hostafrancs

Col·loqui després d'un passi a la sala Zumzeig d'Hostafrancs

veu necessària la intervenció de l’administració pública per preservar aquests espais, principalment amb una regulació dels lloguers de les sales.

Llevat d’això, aquest programador no només té plena confiança en la viabilitat del projecte, sinó que considera que transformar la sala de cinema en un espai proper, en el qual potenciar el debat i el pensament crític amb activitats més enllà de la projecció de la pel·lícula, és un model amb què les plataformes no poden competir i, per tant, és el que té futur en el sector. “Després del desconfinament hem tingut entre un 60% i 70% del públic que teníem abans de la pandèmia. Això vol dir que hi ha un cert grau de fidelització, gent que confia en la nostra proposta com a sala”.

Xavier Bachs, programador de l’únic cinema de Sant Feliu de Llobregat, el CineBaix, comparteix aquesta opinió, i la corrobora amb la seva pròpia experiència. “Vam passar *La mort de Guillem*, que està disponible *online*, i vam convidar al seu director a fer un col·loqui, que també vam retransmetre en *streaming* al nostre web. Vam omplir la sala i, a més, es van connectar unes seixanta persones al col·loqui en línia. Jo penso que, si es fa cinema des del vessant cultural, la gent ve. Però s’ha d’enfocar d’aquesta manera, no com un acte purament d’entreteniment”.

Tot i l’èxit de les sessions d’aquest estil, assegura que han perdut entre un 40% i 45% d’audiència respecte a l’any anterior. Bachs atribueix aquesta reducció a la desaparició del perfil d’es-

pectador que busca les pel·lícules més comercials, que la multisala combina amb pel·lícules més independents. “Això explica que l’Splau [de Cornellà de Llobregat], que està només a quatre quilòmetres i és més gran i conegut, estigui rebent només un 30% de l’audiència, mentre que nosaltres no baixem del 50%”.

“També s’ha de tenir en compte que hi ha gent que no té cotxe, o que no li agraden els centres comercials. Si aquestes persones no tenen un cinema de proximitat, no hi van. Són espectadors que perd el cinema”. Per això, Bachs destaca la importància que en els nuclis descentralitzats es pugui consumir cinema. Afirmar que generen un model cultural molt positiu tant en l’àmbit econòmic com social, perquè implica menys contaminació, més economia local i més debat cultural als pobles.

Un municipi, un cinema

De fet, és un model que ja existeix a l’Estat francès, on les administracions públiques s’encarreguen de mantenir cinemes petits arreu del país, dins dels quals sempre s’ha de projectar un gran percentatge mínim d’audiovisual francès i europeu. D’aquesta manera, d’una banda, potencien una bona producció i distribució del cinema local, i de l’altra, donen estabilitat i força a les sales, com explica Bachs.

“És una concepció cultural de país, que aquí costa molt. A França, tots els pobles, fins i tot aquells amb menys de 2.000

habitants, tenen el seu cinema. Si tots els pobles tenen un poliesportiu i una església, per què no un cinema? L’audiovisual s’ha de començar a considerar com el que és, part de la cultura”. Evidentment, per preservar aquesta infraestructura cinematogràfica cal inversió en el sector.

En aquesta línia, l’Acadèmia del Cinema Català reclama des de fa temps que un 2% del pressupost de la Generalitat de Catalunya es destini a cultura, donat que és la mitjana europea. L’any passat, el discurs d’Isona Passola, presidenta de l’Acadèmia del Cinema Català, als darrers Premis Gaudí, va anar directament dirigit a la classe política: “Si interessa tant la cultura, com és possible que la Generalitat només li dediqui el 0,7% del pressupost? És una misèria si ho comparem amb els països del nostre entorn”. Perquè, segons la mateixa acadèmia, la despesa en cultura per habitant i any a Catalunya és de 30 euros, mentre que a l’Estat francès és de 476 euros.

Convertir la projecció en cinemes en un esdeveniment cultural i compartit amb el teixit social amb l’ajuda de les administracions públiques, és la fórmula de subsistència per a les veus que defensen el model de projecció en sales públiques. Potser el més difícil serà deixar de considerar les pel·lícules un simple entreteniment per passar a veure-les com un element imprescindible per al nostre desenvolupament com a societat. Però comença a ser una necessitat urgent perquè, com va dir Passola, “una societat sense cultura és una societat incompleta”. ●

malalletra

L'oxigen

El relat de Laura G. Ortensi | @lauragortensi

Ho sé tot, del dolor. Podria ordenar-lo segons l'olor, la textura, el gust i la intensitat. Hi ha cops que té color, el dolor. Com l'oxigen. Conec tots els dolors del món. Gairebé tots. Però no sé com s'esqueixa un cony a mig expulsar la bola de greix que t'ha de fer de descendència. No sé com la testa del teu fill t'esberla la magrana, com t'estripa l'escletxa, com t'esguerra de per vida. Com se't fa cicatriu en comptes de cordó umbilical. Odio el dolor, però tinc enveja de totes les dones que han parit. Del plaer, en canvi, no en sé pràcticament res. Com de l'oxigen. Tinc el parrús estret i eixorc. Per això mai no podré engendrar un zigot amb expectatives de sobreviure. S'ofegarà a mig sortir del canal, com em vaig ofegar jo en néixer. Tampoc no podré sentir mai l'esgarripança d'un orgasme. Als llibres de ciències naturals, a sisè de primària, hi explicaven que els conys servien per pixar i per cardar. Després hi havia el botó del diable, ideat per escórrer-se de gust. A mi, el cony, només em serveix per expulsar el pixum, per fer-me'l a sobre.

Voldria ser com totes les dones que han parit, les mares exemplars, les mares com cal, perquè com a mínim, el seu, ha estat un dolor fecund. Un cop has fet fruit, el plaer passa a segon terme, i el dolor, per més dolor que sigui, ha estat un dolor prolífic. Un dolor que val la pena sentir perquè s'ha convertit en carn. Renunciar a despertar la clòtxina, després d'haver acomplert la missió de totes les dones del planeta, deu ser un sacrifici assumible. Encara que siguis mig frígida i la xona no et bategui com abans. Ara ja tens un tros petit de pell a la vora, una còpia de tu a què aferrar-te. Però què has de fer, si saps que mai no podràs parir i que a la beina només hi notaràs cremor? La cremor, quina paradoxa. La cremor que cada dia es barreja amb el tacte glaçat del tron metàl·lic.

El tron indigne. El tron vitalici. El tron que hi ha estat des de sempre. Hi ha criatures que arriben amb un pa sota l'aixella i d'altres que hi duen una cadira de rodes plena d'artefactes, abans i tot de tenir edat per caminar. Jo vaig ser del segon grup, el de les criatures destinades a engreixar la caixa forta de les ortopèdies. El grup dels plançons que no volen a cap casa. Els que apareixen en anuncis lacrimògens i llibres d'autoajuda. "Jo volia anar de vacances a la platja i vaig anar a parar a la muntanya", diuen les mares bramaires. Miren de fer-se les fortes, proven de traspuar coratge, però en el fons maleeixen el dia que es

/ THALIA LAVAILL

van avenir a boixar sense condó. Per què els ha passat a elles? Elles que van passar totes les revisions i van obeir cegament el millor ginecòleg de la comarca. Per què ningú no els va advertir que tenien el cony espatllat, que el fill els en sortiria mig-viu mig-mort, amb el cap de color blau i reclamant oxigen? Per què ningú no els va avisar, abans de l'error fatal, de què era conviure amb la culpa? Hi ha una tortura pitjor que la de ser mala mare: ser-ho de bon principi, des d'abans que el fill existeixi, espifiar-la fins i tot en el moment de pastar l'embrió. Quan llegeixes un manual de bricolatge mai no comptes que la botiga et pugui enviar una taula corcada o un tamboret amb dues potes coixes. Els fills dels altres són el mar; el teu, la muntanya.

No n'hem parlat mai, del meu cony, amb la mare. Li deu fer vergonya, parlar-ne. Potser perquè en el fons ho intueix: si tinc la fufa espatllada és perquè ella també l'hi té. Ni la mare ni jo haurem estat capaces de crear vida, totes dues som estèrils. Parir un fetus esguerrat és com no haver-ne parit mai cap, de criatura. Viure asseguda en un tron tampoc no és viure, més aviat s'assembla a sobreviure lentament. Per això tinc enveja de les dones que han parit, de les que han parit de veritat. De les que han fet existir nadons amb llenguets, panets de Viena i croissants de mantega sota el braç. Hi ha mares que no han d'empènyer aparells ortopèdics fins al dia abans de morir perquè els seus fills caminin. Hi ha mares normals, al món.

Però la meva fa com si no ho sabés. Empeny el tron i el bateja amb sobrenoms i metàfores que semblen agradables: el Mercedes, la Impala, el 4x4... Que agra que seria, la culpa, sense els eufemismes com a medicina. Empeny la cadira de rodes com si no haguessin passat trenta anys i jo encara fos una nena de parvulari, una nena esvalotada des de la quietud. "Quin gelat vols?", em pregunta agafant amb força el manillar de la cadira. "Tria el gust que t'agradi més, el dolç és l'alegria de la vida, i encara que no et convingui, un cop l'any es pot fer una excepció. És el teu aniversari".

Noto la pressió del cordó umbilical al clatell i callo com una morta. Penso en el seu cony espatllat, en la meva xona inútil, en el fill imaginari a qui escric cada nit d'amagat en una llibreta. I per a mi mateixa, ben endins, em dic que el regal d'aniversari m'hauria d'haver arribat en néixer, fa tres dècades. Que n'hauria tingut prou amb menys dolor i, sobretot, amb una mica més d'oxigen. ●

112 pàgs.
10 €

MANIFEST

www.viruseditorial.net

SCUM

Valérie Solanas

ressenyες

Rebel·lió desglaçada

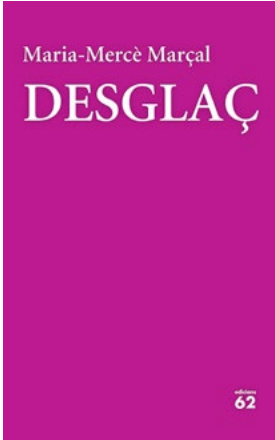
Emma Gomis | @emmajaneGomis

Poeta, novel·lista, traductora i assagista, Maria-Mercè Marçal és una de les figures importants de la literatura catalana postfranquista. És un foc, un llac, un vidre, un llindar. Fins a trobar-la m’havia passat temps buscant poesia com la seva -paraulles que m’obriessin des d’endins, fonent parts de mi en llegir; la lectura, sempre un fet personal, íntim. Nascuda el 1952 a Ivars d’Urgell, va estudiar Filologia Clàssica a la Universitat de Barcelona i va arribar a ser catedràtica de català. Es va passar la vida promovent i preservant l’idioma, però també tenia altres coses per defensar.

Implicada en el període de la transició i l’inici del moviment feminista, constantment trencava convencions de l’època, lluitant contra el patriarcat i la injustícia. El primer poemari que va publicar el 1982, *Sal oberta*, és potser el primer llibre en català que parla de com és l’experiència del part de primera mà. El mateix any publica *Terra de mai*, un poemari de sextines que narra, també per primera vegada en la literatura catalana, l’experiència d’estimar una persona del mateix gènere.

La identitat femenina, l’amor, la solitud, la incomunicació, la maternitat i la rebel·lió són sempre presents en la seva obra, i formen la base des d’on s’expandeix el seu llenguatge. En unes de les línies més conegudes del seu primer llibre, *Cau de llunes* (1977), Marçal escriu: “A l’atzar agraeixo tres dons: haver nascut dona, de classe baixa i nació oprimida. I el tòmbol atzur de ser tres voltes rebel”.

L’últim llibre de poemes que va escriure abans de morir es diu *Desglaç* (1984-1988). Jo el vaig trobar perquè Edicions 62 en va publicar l’any 2018 una edició, com ja han fet amb altres llibres marçalians, amb una portada lila elegant que fa patxoca. El poemari està dividit en tres apartats: “Daddy”, “Ombra de presa”, i “Contraban de llum”. La primera part és una reflexió sobre el sistema patriarcal; la segona és més fosca i hi apareixen el dolor, el gel, la Guerra i la mort, i en la tercera es planteja el significat de l’amor. És un llibre preciós que s’ha de llegir lentament perquè es vagi fonent al nostre interior, desglaçant l’esperit rebel que portem dins.

LLIBRE
Desglaç (1984-1988)
Maria-Mercè Marçal
Edicions 62, 2018
112 pàgines

La lluita és per plaer

Elena G. Ruiz | @eguardiolaruiz

Jugar i transformar la brea en alguna cosa més bonica a través dels llenguatges. Deixar-se acariciar pel pop i establir relacions tentaculars. Acomiadar-se de la mare i apropar-se a una mateixa. Del gaudi amb les relacions. De donar-se permís i valorar-se. De confiar en les fantasies del cos. D’un procés llarg i tentacular neix *La madre, el pulpo y la brea*, un fanzín que recopila cinc anys de poesies escrites sobre paper per Isa Calsina Val, qui, farta dels binarismes, es defineix entre “persona” i “pulpa”.

El treball va anar prenent forma gràcies a un taller de fanzins acompanyat per Flor Vent a La Raposa del Poble-sec de Barcelona, que ens parla de la salut i la diversitat mental, dels dols i les relacions, de les identitats i el gènere a través de versos transfeministes. Són poesies que travessen la panxa amb un ritme que connecta amb l’experiència, que s’escapa de la linealitat i l’ordre cronològic i que posa de manifest que si allò que és personal és polític, el que és poètic és revolucionari.

FANZÍN
La madre, el pulpo y la brea
Isa Calsina Val
Autoeditat
37 pàgines

La veu del silenci

SÈRIE
The Virtues
Shane Meadows
Repartiment:
Stephen Graham,
Niamh Algar, Helen Behan, Frank Laverty,
Warp Films, 2019
270 minuts

Sergio D’Asensio | @sergiodasensio

La nova minisèrie britànica dirigida i escrita per Shane Meadows -autor de la pel·lícula de culte *This is England*- és la nova sensació de la temporada; 270 minuts dividits en quatre capítols.

El context social i urbanístic britànic és immillorable per narrar aquesta història sobre com les institucions marquen un abans i un després en la vida i les relacions humanes. Sobre com, de vegades, la vida és més crua del que pensem i del que podem suportar.

És un guió autèntic, esfereïdor i que et deixa amb el cor encongit mitjançant els recursos

narratius. La direcció del repartiment, i concretament de Stephen Graham i Niamh Algar, congela la sang i para el temps en unes escenes d’un gran nivell emocional. És el gran cop de puny de la televisió britànica sobre la resta de ficció televisiva mundial; una història que tothom ha de conèixer i sentir.

Per si abans hi havia dubtes, Meadows es propulsa sense fre al top del cinema britànic contemporani. És la veu dels sense nom, dels qui ningú escolta perquè ni ells mateixos, de vegades, no tenen força per cridar. És la veu del silenci.

/ ADRIANA PIMENTEL
@Adriana Pimente

Ricard Valentí,
activista i president
de l'Associació
de Joves Gitanos
de Gràcia

El barri de Gràcia de Barcelona acull una comunitat gitana d'origen centenari. La seva història es remunta al segle XIX i remet a l'arribada de la família Valentí al carrer de Francisco Giner, molt a prop de la plaça de la Vila. La restauració de mobles antics i la reparació i l'intercanvi comercial de peces d'automoció són les feines que, tradicionalment, van garantir l'ocupació a aquesta comunitat. "El meu pare es va guanyar prou bé la vida repartint les antigues Páginas Amarillas als barris benestants de Barcelona", explica Ricard Valentí, activista i president de l'Associació de Joves Gitanos de Gràcia. Fa feina per la seva comunitat en un local que l'associació té al carrer d'Igualada. Apassionat per la història, té una fita vital: "M'agradaria aconseguir un arxiu important sobre l'assassinat de centenars de milers de gitanos durant l'holocaust. És un episodi de la història poc explorat i estudiat, que no s'explica a les escoles i que els gitanos hem de difondre", afirma.

“El primer prejudici de l'Estat espanyol és l'antigitanisme”

Clara Macau | @claramacau

Com va néixer l'Associació de Joves Gitanos de Gràcia?

L'associació es va fundar el 2012, quan la Unió Gitana de Gràcia, que es va crear el 1986, ja era un record. Però havia deixat el llistó ben alt. Al principi no teníem local i ens reuníem a La Barraqueta de la plaça del Raspall. L'any 2016 ja vam formar una junta consolidada.

A què us dediqueu?

La nostra feina és recollir les demandes dels veïns i aconseguir difusió i donacions participant i organitzant un banc d'aliments per a les famílies que ho necessiten, sobretot en moments com el que vivim, en què les restriccions que afecten la venda ambulant han deixat sense ingressos moltes famílies. A banda, oferim formació i programem xerrades per conèixer la història i la llengua del poble gitano. Sobretot ens interessa combatre l'antigitanisme i les desigualtats arreu d'Europa.

Com vas emprendre el camí de l'activisme?

Vaig començar el 2011, fent col·laboracions de voluntariat amb entitats com Ternikaló 21, liderada pel fill de Juan de Dios Ramírez Heredia, el primer eurodiputat gitano. Quan vaig visitar Alemanya amb Ternikaló, vaig tenir el privilegi de parlar amb supervivents de l'holocaust. Vaig conèixer Franz Rosenberg, un gitano txec que em va explicar que el van obligar a recollir caps de gitanos que abans havien fet passar per la guillotina. Ell es pensava que en aquells sacs que havia d'amuntegar i transportar hi havia patates.

Recordes algun altre relat de supervivents gitanos que vulguis compartir?

El gitano holandès Zoni Weisz, amb qui també vaig parlar, em va explicar que va ser deportat a Westerbork quan tenia vuit anys. Per sort, el va salvar un oficial de la resistència. Però els nazis es van emportar la seva família i no la va veure mai més. Ell va aconseguir sobreviure, amagat als boscos, durant dos anys, fins que la guerra va acabar.

A l'Estat espanyol també comptem amb episodis històrics de persecució del poble gitano.

La Gran Batuda és l'operació que el rei Ferran VI va dissenyar per intentar exterminar els gitanos espanyols. Se'n sap poc, però prop de 10.000 gitanos van ser empresonats. Es van separar homes i dones per posar fi a l'ètnia. Van ser sotmesos a tortures, treballs forçats i encadenats. Als més rics se'ls van confiscar tots els béns i propietats. El marquès de l'Ensenada va executar l'operació, al capdavant de l'exèrcit, l'estiu del 1749.

Avui com s'expressa l'antigitanisme?

Els gitanos tenim més dificultats per accedir a l'habitatge. Els nostres cognoms desperten recances i desconfiança. Ens resulta més difícil que a la resta de ciutadans accedir a una feina. El més greu són els episodis de persecució que patim arreu d'Europa, sobretot a Itàlia i als països de l'est. Avui encara hi ha segregació a escoles d'Eslovàquia, Moldàvia o Romania. A l'entitat recollim casos tan greus com aquests. Semblen d'una altra època, però passen actualment.

Han canviat les coses per al jovent, a qui doneu veu en la vostra entitat?

Avui els gitanos treballem i anem a la universitat. A l'entitat tenim molts nois amb estudis de grau superior. Les dones gitanes, de qui tant es parla, són advocades i economistes. El més important, però, és que els més joves ja no s'invisibilitzen. Tenen més força per expressar-se, més recursos i menys por. Hi ha hagut molts plans institucionals per combatre les desigualtats que pateix el nostre poble. Malauradament, la majoria acaben arraconats en un calaix. A més, són projectes i programes que, sovint, no compten amb representants de la nostra comunitat. L'any passat vam aconseguir tenir fins a quatre diputats gitanos al Congrés espanyol, un rècord històric. Però encara hi ha molta feina per fer i molts prejudicis per desterrar. El primer prejudici de l'Estat espanyol és l'antigitanisme, seguit de la islamofòbia i l'antisemitisme. ●

“El marquès de l'Ensenada va executar la Gran Batuda l'any 1749, amb 10.000 gitanos a la presó”